

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

24 septembrie 2009*

În cauzele conexate C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P și C-137/07 P,

având ca obiect recursuri formulate în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție, introduse la 1, 2, 5 și, respectiv, 6 martie 2007,

Erste Group Bank AG, fostă Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG (C-125/07 P), cu sediul în Viena (Austria), reprezentată de F. Montag, Rechtsanwalt,

Raiffeisen Zentralbank Österreich AG (C-133/07 P), cu sediul în Viena (Austria), reprezentată de S. Völcker și G. Terhorst, Rechtsanwälte,

Bank Austria Creditanstalt AG (C-135/07 P), cu sediul în Viena (Austria), reprezentată de C. Zschocke și J. Beninca, Rechtsanwälte,

Österreichische Volksbanken AG (C-137/07 P), cu sediul în Viena (Austria), reprezentată de A. Ablasser, R. Bierwagen și F. Neumayr, Rechtsanwälte,

recurente,

* Limba de procedură: germana.

cealaltă parte în proces fiind:

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnii A. Bouquet și R. Sauer, în calitate de agenți, asistați de D. Waelbroeck, avocat, și U. Zinsmeister, Rechtsanwältin, cu domiciliul ales în Luxemburg,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul C. W. A. Timmermans, președinte de cameră, domnii J.-C. Bonichot, P. Kūris (raportor), L. Bay Larsen și doamna C. Toader, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 13 martie 2008,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 26 martie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin recursurile formulate, Erste Group Bank AG, fostă Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG (denumită în continuare „Erste”), Raiffeisen Zentralbank Österreich AG (denumită în continuare „RZB”), Bank Austria Creditanstalt AG (denumită în continuare „BA-CA”) și Österreichische Volksbanken AG (denumită în continuare „ÖVAG”) solicită Curții anularea Hotărârii Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene din 14 decembrie 2006, Raiffeisen Zentralbank Österreich și alții/Comisia (T-259/02-T-264/02 și T-271/02, Rec., p. II-5169, denumită în continuare „hotărârea atacată”), prin care s-a respins acțiunea acestora având ca obiect anularea Deciziei 2004/138/CE a Comisiei din 11 iunie 2002 privind o procedură de aplicare a articolului 81 din Tratatul CE (Cauza COMP/36.571/D-1, Bănci austriece – „club Lombard”) (JO L 56, p. 1, denumită în continuare „decizia în litigiu”) și, în subsidiar, reducerea amenzilor aplicate fiecăreia dintre ele prin articolul 3 din decizia în litigiu și, cu titlu mai subsidiar, anularea hotărârii Tribunalului și trimiterea cauzei spre rejudecare acestuia din urmă.

I — Cadrul juridic

A — Regulamentul nr. 17

- 2 Articolul 11 alineatul (5) din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81] și [82] din tratat (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), prevede:

„În cazul în care o întreprindere sau asociație de întreprinderi nu furnizează informațiile cerute în termenul stabilit de Comisie sau în cazul în care furnizează informații incomplete, Comisia va solicita printr-o decizie să îi fie furnizate informațiile. Decizia precizează informațiile solicitate, stabilește un termen corespunzător în care

informațiile trebuie furnizate și indică sancțiunile prevăzute la articolul 15 alineatul (1) litera (b) și la articolul 16 alineatul (1) litera (c), precum și dreptul de a ataca decizia la Curtea de Justiție.” [traducere neoficială]

3 Articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 prevede:

„(2) Comisia poate, prin decizie, să aplice întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi amenzi al căror quantum poate fi cuprins între minimum o mie de unități de cont și maximum un milion de unități de cont, acest maxim putând fi sporit la 10 % din cifra de afaceri realizată în cursul exercițiului financiar precedent de fiecare dintre întreprinderile care au participat la încălcare, în cazul în care, cu intenție sau din neglijență:

(a) comit o încălcare a dispozițiilor articolului [81] alineatul (1) sau ale articolului [82] din tratat sau

(b) nu respectă o obligație impusă în temeiul articolului 8 alineatul (1).

La stabilirea cuantumului amenzii, trebuie luată în considerare, pe lângă gravitatea încălcării, durata acesteia.” [traducere neoficială]

B — *Liniile directoare*

- 4 Comunicarea Comisiei intitulată „Linii directoare privind metoda de stabilire a amenzilor aplicate în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 și al articolului 65 alineatul (5) din Tratatul CECO” (JO 1998, C 9, p. 3, Ediție specială, 08/vol. 3, p. 69, denumită în continuare „liniile directoare”) prevede în preambul:

„Principiile prezentate în [...] liniile directoare ar trebui să asigure transparența și imparțialitatea deciziilor Comisiei atât pentru întreprinderi, precum și pentru Curtea de Justiție, menținând totodată marja discreționară acordată Comisiei, în temeiul legislației relevante, în stabilirea amenzilor în limita a 10 % din cifra de afaceri totală a întreprinderilor. Cu toate acestea, această marjă trebuie să urmeze o politică coerentă și nediscriminatorie, în concordanță cu obiectivele urmărite în sancționarea încălcărilor regulilor de concurență.

Noua metodă de determinare a cuantumului unei amenzi va respecta următoarea formulă, care pornește de la un quantum de bază ce va fi majorat pentru a ține seama de circumstanțele agravante sau diminuat pentru a ține seama de circumstanțele atenuante.”

- 5 Potrivit punctului 1 din liniile directoare, pentru stabilirea cuantumului amenzilor, quantumul de bază se determină în funcție de criteriile reținute la articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17, respectiv gravitatea și durata încălcării. De asemenea, în liniile directoare se precizează că la evaluarea gravității încălcării trebuie să se țină seama de natura sa, de impactul real asupra pieței, atunci când acesta poate fi măsurat, și de dimensiunea pieței geografice relevante.

C — Comunicarea privind cooperarea

- 6 În Comunicarea privind neaplicarea de amenzi sau reducerea cuantumului acestora în cazurile privind înțelegeri, publicată în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* din 18 iulie 1996 (JO C 207, p. 4, denumită în continuare „comunicarea privind cooperarea”), al cărei proiect, intitulat Informare a Comisiei Europene privind politica sa în materie de amenzi pentru încălcarea normelor privind concurența, a fost publicat la 19 decembrie 1995 (JO C 341, p. 13), Comisia a definit condițiile în care întreprinderile care cooperează cu aceasta în cursul investigării unei înțelegeri pot fi scutite de amendă sau pot beneficia de o reducere a cuantumului amenzii pe care ar fi trebuit să o plătească în lipsa unei astfel de cooperări, astfel cum rezultă din secțiunea A punctul 3 din această comunicare.

- 7 Secțiunea A punctul 5 din comunicarea privind cooperarea prevede:

„Cooperarea unei întreprinderi cu aceasta nu este decât unul dintre elementele de care Comisia ține seama în stabilirea cuantumului unei amenzi.

[...]” [traducere neoficială]

- 8 Secțiunea D din respectiva comunicare, privind reducerea semnificativă a cuantumului amenzii, precizează:

„(1) Când o întreprindere cooperează, fără a fi îndeplinite toate condițiile prevăzute în secțiunile B și C, aceasta beneficiază de o reducere de 10-50 % din cuantumul amenzii care i-ar fi fost aplicată în absența unei cooperări.

(2) Acesta poate fi cazul, în special, dacă:

- anterior trimiterii unei comunicări privind obiecțiunile, o întreprindere furnizează Comisiei informații, documente sau alte elemente de probă care contribuie la confirmarea existenței încălcării săvârșite;
- ulterior primirii comunicării privind obiecțiunile, o întreprindere informează Comisia că nu contestă materialitatea faptelor pe care Comisia își întemeiază acuzațiile.” [traducere neoficială]

9 Secțiunea E punctul 3 din această comunicare, cu privire la procedură, prevede în special:

„Comisia este conștientă de faptul că prezenta comunicare creează așteptări legitime pe care se vor întemeia întreprinderile care doresc să o informeze despre existența unei înțelegeri.” [traducere neoficială]

II — Istoricul cauzei și decizia în litigiu

¹⁰ În hotărârea atacată, Tribunalul a rezumat situația de fapt din acțiunea cu care a fost sesizat după cum urmează:

„1. Prin decizia [în litigiu] [...] Comisia a constatat participarea diferitelor întreprinderi la o serie de acorduri și practici concertate în sensul articolului 81 alineatul (1) CE.

2. Era vorba în special despre următoarele opt bănci, care sunt destinatele deciziei [în litigiu]:

— Erste [...];

— [RZB];

— [BA-CA];

— [...]

— [ÖVAG];

— [...]

3. În esență, Comisia critică destinatarul deciziei [în litigiu] pentru faptul că au pus în aplicare ceea ce aceasta desemnează drept «rețeaua Lombard», respectiv un ansamblu de reuniuni regulate (denumite în continuare «reuniuni») atât exhaustive pe fond, cât și strâns legate în ceea ce privește forma acestora, în cadrul cărora, la intervale regulate, se puneau de acord cu privire la comportamentul lor referitor la principalii parametri care interesează concurența pe piața produselor și a serviciilor bancare în Austria.

[...]

15. Luând cunoștință, în luna aprilie 1997, de un document care lăsa să se bănuiască existența, pe piața bancară austriacă, a unor acorduri sau practici concertate contrare articolului 81 CE, Comisia a inițiat procedura oficială de investigare. La 30 iunie 1997, în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 17 [...], partidul politic Freiheitliche Partei Österreichs (denumit în continuare «FPÖ») a depus plângere împotriva a opt instituții de credit austriece suspectate că au participat la acorduri și/sau practici concertate care restrâng concurența.
16. La 23 și 24 iunie 1998, Comisia a supus mai multe bănci, printre care se numără cea mai mare parte a destinatarilor deciziei [în litigiu], unor verificări surpriză. La 21 septembrie 1998, Comisia a adresat o solicitare de informații unor numeroase instituții de credit suspectate că au participat la aceste acorduri sau practici, conform articolului 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17.

17. Imediat după ce au primit solicitarea de informații, principalele bănci avute în vedere au oferit Comisiei «cooperarea» lor în cadrul examinării cauzei, fiind pregătite să prezinte faptele «în mod voluntar» (în loc de a răspunde la solicitarea de informații) și renunțând în același timp la o audiere; în schimb, Direcția Generală Concurență a Comisiei urma să anuleze solicitarea sa de informații și nu urma să aplice decât o amendă administrativă «moderată». Deși a salutat promptitudinea băncilor în oferirea cooperării lor, Comisia a refuzat orice acord cu privire la acest subiect.
18. În consecință, toți destinatarii au răspuns la solicitarea de informații. Cu această ocazie, câțiva dintre aceștia au afirmat că nu sunt supuși, pentru cea mai mare parte a întrebărilor adresate, niciunei obligații de răspuns și că pot oferi un astfel de răspuns și transmite documentele pertinente, în mod voluntar, în cadrul cooperării menționate mai sus. Comisia a respins acest punct de vedere juridic.
19. Ulterior, principalele bănci avute în vedere, printre care se numără recurențele, [...], au adresat Comisiei un document de 132 de pagini, intitulat «Prezentare comună a faptelor», în care acestea descriu detaliat contextul istoric al înțelegerii lor, iar apoi rezumau pe scurt și își exprimau aprecierea cu privire la conținutul reuniunilor, astfel cum acesta rezulta din documentele reținute, precum și din documentele care le-au fost solicitate. În același timp, au depus 16 dosare cuprinzând documente clasificate în funcție de reuniune și însoțite de o tablă de materii detaliată. Pentru a putea stabili eventuala valoare adăugată a înscrisurilor transmise cu prezentarea comună a faptelor, Comisia a rugat băncile să îi indice dacă anumite documente îi erau încă necunoscute și, dacă este cazul, care dintre acestea. Interlocutoarele acestora nu au considerat posibil și nici necesar să achieseze la această solicitare.
20. La 13 septembrie 1999, Comisia a transmis la opt bănci comunicarea privind obiecțiunile adoptată la 11 septembrie 1999 [...]. La 22 noiembrie 2000, Comisia a transmis băncilor o comunicare privind obiecțiunile suplimentară [...].

21. La 11 iunie 2002, Comisia a adoptat decizia [în litigiu].

[...]

22. La articolul 1 din decizia [în litigiu], Comisia a arătat că cele opt bănci cărora le era adresată această decizie au comis o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE prin faptul că au participat la acorduri și la practici concertate privind prețurile, comisioanele bancare și alți parametri de concurență, care au avut ca obiect, de la 1 ianuarie 1995 până la 24 iunie 1998, să restrângă concurența pe piața produselor și a serviciilor bancare în Austria.

[...]

24. Articolul 3 din decizia [în litigiu] aplică destinatarilor acesteia următoarele amenzi:

— Erste: 37,69 milioane de euro;

— RZB: 30,38 milioane de euro;

— BA-CA: 30,38 milioane de euro;

[...]

— ÖVAG: 7,59 milioane de euro;

[...].

25. Decizia [în litigiu] menționează că în Austria acordurile dintre bănci, în special privind dobânzile și comisioanele, rezultă dintr-o veche tradiție, parțial întemeiată, până în anii '80, pe o bază legală care a fost totuși abrogată, cel mai târziu, la 1 ianuarie 1994, atunci când Republica Austria a aderat la Spațiul Economic European (SEE) și când [Legea privind sistemul bancar (Bankwesensgesetz)] [a intrat] în vigoare.
26. Cu toate acestea, instituțiile de credit au continuat, în cadrul rețelei constituite, să încheie acorduri, în special cu privire la dobânzile la depozite și credite.
27. Decizia [în litigiu] menționează, în titlul 5, că acordurile încheiate erau complete în conținut, instituționalizate în mare parte, precum și strâns corelate și că acestea acopereau întregul teritoriu austriac. Fiecare produs bancar făcea obiectul unei reuniuni specifice la care participau responsabili competenți din cadrul celui de al doilea sau al treilea eșalon ierarhic al băncilor în cauză. În practică, această împărțire teoretică nu era respectată în mod strict: câteodată, probleme conexe aferente diferitelor reuniuni erau soluționate de una și aceeași instanță. În sfârșit, aceste reuniuni făceau parte integrantă dintr-un tot organic.

28. Reprezentanții conducerii principalelor bănci austriece, ce formau forul suprem (denumit «clubul Lombard»), se reuneau o dată pe lună, cu excepția lunii august. În plus față de subiectele de interes general, neutre din punctul de vedere al concurenței, acest for avea ca obiect modificarea dobânzilor, măsuri în materie de publicitate etc. La câteva dintre aceste reuniuni erau prezenți și [...] reprezentanți ai băncii naționale austriece.
29. La un nivel imediat inferior se desfășurau reuniuni tehnice, în legătură cu produse specifice. În această privință, cele mai importante erau reuniunile privind operațiunile active, și anume creditele, și, respectiv, cele privind operațiunilor pasive, și anume economiile; astfel cum indică și numele acestora, acestea aveau ca obiect stabilirea condițiilor (și anume a dobânzilor) creditelor și economiilor și se reuneau fie în mod separat, fie împreună. Schimbul de informații între «clubul Lombard» și aceste reuniuni era deosebit de intens.
30. Reuniuni regionale, numeroase și diversificate, aveau loc cu regularitate în toate landurile austriece. În anumite landuri, structura ierarhică a «clubului Lombard» și a reuniunilor tehnice era chiar imitată.
31. Pe parcursul reuniunilor federale privind operațiunile active și/sau pasive, reprezentanți ai instituțiilor vieneze se întâlneau cu reprezentanții regionali care aveau aceeași funcție, în esență, pentru a aplica deciziile lor pe întreg teritoriul austriac.
32. În plus, existau reuniuni specializate consacrate operațiunilor efectuate cu întreprinderile, operațiunilor efectuate cu particularii în cadrul segmentului «profesii libere», creditului ipotecar și creditului pentru construcții (denumite «Minilombard», «reuniune a responsabililor pentru marii clienți», «reuniune „profesioni libere”», «reuniune privind creditul ipotecar» și, respectiv, «reuniune a băncilor de credit pentru construcții privind operațiunile pasive»).

33. În sfârșit, un număr de alte reuniuni se organizau în mod regulat cu privire la subiecte care interesau concurența: reuniunea directorilor financiari (Treasurer-runde) care avea ca obiect credite acordate statului federal și probleme privind dobânzile, diversele reuniuni privind operațiunile de plată (în special reuniunea care avea această denumire, reuniunea «Exterior» și Comitetul organizațional al federațiilor austriece ale instituțiilor de credit sau Organisationskomitee der österreichischen Kreditinstitutsverbände), comisioane și taxe aferente acestor operațiuni, clubul «Export» (Exportklub) al finanțărilor privind exporturile și reuniunea privind titlurile (Bankenrunde Wertpapiere), taxe minime, comisioane și dobânzi aplicabile acestor produse.
34. Printre aceste reuniuni specializate se distingeau aceea a inspectorilor de gestiune (Controllerrunde), care grupa reprezentanții serviciilor competente ale principalelor bănci austriece. În cadrul acesteia se stabileau baze de calcul uniforme și se elaborau propuneri comune în vederea creșterii profiturilor. Astfel, băncile întăreau transparența interbancară în ceea ce privește factorii de calcul și de cost.
35. Între toate aceste reuniuni, care priveau, așadar, în principal, condițiile de creditare și de economisire, precum și comisioanele bancare, avea loc un schimb regulat de informații. Adesea, consultările începute în cadrul unui for erau amânate până la găsirea unui acord în cadrul unui alt for. În sfârșit, supremația «clubului Lombard» avea ca rezultat faptul că, în caz de dispută, se aștepta arbitrajul acestuia.
36. În vederea punerii în aplicare, pe întregul teritoriu austriac, a acordurilor încheiate în cadrul reuniunilor vieneze (sau în vederea unei conformări cu aceste acorduri), informațiile erau de asemenea transmise în mod regulat reuniunilor ținute de landuri sau, invers, transmise de acestea reuniunilor centrale ce aveau loc în capitală. Uneori, forurile regionale trimiteau reprezentanți la reuniunile federale privind operațiunile active și/sau pasive.

37. În decizia [în litigiu], Comisia constată că, în perioada vizată de investigație (și anume de la 1 ianuarie 1994 până la sfârșitul lunii iunie 1998), doar la Viena au avut loc cel puțin 300 de reuniuni, fără a lua în considerare numeroasele reuniuni regionale. [...]

38. Comisia subliniază rolul deosebit avut de societățile centrale în cadrul «rețelei Lombard» cu privire la coordonarea și reprezentarea grupărilor lor aferente, și anume referitor la Erste ([fostă] GiroCredit), sectorul caselor de economii, în ceea ce privește RZB, sectorul Raiffeisen și, în ceea ce privește ÖVAG, sectorul băncilor populare. Potrivit Comisiei, acest rol contribuia în mod direct la buna funcționare a «rețelei Lombard». Pe de o parte, societățile centrale au organizat schimburile reciproce de informații între Viena și landuri chiar în cadrul grupărilor; pe de altă parte, acestea au apărut interesele proprii grupări față de celelalte grupări membre ale cartelului. Potrivit Comisiei, acestea erau percepute astfel de ceilalți participanți ca reprezentante ale acestor grupări. În consecință, acordurile încheiate nu au intervenit numai între aceste societăți, ci și între grupări.”

III — Acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată

¹¹ Prin cereri înregistrate la grefa Tribunalului la 30 august 2002 și la 2 septembrie 2002, cele opt întreprinderi sancționate prin decizia în litigiu, printre care cele patru recurente în cadrul prezentelor recursuri, Erste, RZB, BA-CA și ÖVAG au introdus, în temeiul articolul 230 CE, acțiuni prin care se solicita anularea, în tot sau în parte, a acestei decizii și, în subsidiar, anularea amenzilor care au fost aplicate fiecăreia dintre ele sau reducerea cuantumului acestora.

¹² Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins acțiunile acestora, în special, cele introduse de Erste, de BA-CA, precum și de ÖVAG și a obligat aceste trei recurente la plata cheltuielilor de judecată.

- 13 De asemenea, Tribunalul a respins acțiunea introdusă de RZB, precum și o cerere reconvențională a Comisiei, și a obligat RZB să suporte propriile cheltuieli de judecată, în plus față de 90 % din cheltuielile efectuate de Comisie.

IV — Concluziile părților în recurs

- 14 Erste solicită Curții:

- anularea hotărârii atacate în măsura în care aceasta respinge acțiunea în anulare formulată de recurentă;
- anularea deciziei în litigiu în măsura în care aceasta aplică Erste o amendă;
- în subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată prin articolul 3 din decizia în litigiu;
- cu titlu mai subsidiar, anularea hotărârii atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului și
- în orice caz, obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

15 RZB solicită Curții:

- anularea hotărârii atacate în măsura în care aceasta respinge acțiunea în anulare formulată de recurentă;
- anularea articolului 3 din decizia în litigiu în măsura în care aceasta se referă la RZB;
- în subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată prin articolul 3 din decizia în litigiu și
- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

16 BA-CA solicită Curții:

- anularea hotărârii atacate în măsura în care aceasta respinge acțiunea în anulare formulată de recurentă;
- anularea deciziei în litigiu în măsura în care o privește pe BA-CA;
- în subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată prin articolul 3 din decizia în litigiu și

- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

17 ÖVAG solicită Curții:

- anularea punctelor 2 și 4 din hotărârea atacată;
- anularea deciziei în litigiu în măsura în care aceasta se referă la ÖVAG;
- în subsidiar, reducerea cuantumului amenzii care i-a fost aplicată prin articolul 3 din decizia în litigiu;
- cu titlu mai subsidiar, trimiterea cauzei spre rejudecare Tribunalului și
- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată sau soluționarea odată cu fondul a cererii privind cheltuielile de judecată în cazul trimiterii cauzei Tribunalului spre rejudecare.

18 Comisia, în fiecare dintre prezentele cauze, solicită Curții:

- respingerea recursurilor formulate de recurente și

- obligarea recurentelor la plata cheltuielilor de judecată.

V — Motivele de anulare a hotărârii atacate

¹⁹ Erste invocă patru motive:

- încălcarea dreptului la apărare;
- încălcarea articolului 81 alineatul (1) CE având în vedere lipsa de efecte semnificative asupra comerțului dintre statele membre;
- încălcarea articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 ținând cont de faptul că se impută lui Erste comportamentul societății GiroCredit pe parcursul perioadei anterioare achiziției sale și
- încălcarea respectivului articol coroborat cu liniile directoare privind metoda de stabilire a amenzilor și stabilirea cuantumului acestora.

20 RZB invocă patru motive:

- încălcarea articolului 81 CE având în vedere că afectarea comerțului dintre statele membre nu a fost stabilită;
- încălcarea liniilor directoare în sensul că reuniunile băncilor avute în vedere au fost calificate ca „încălcări foarte grave”;
- încălcarea Regulamentului nr. 17 și a liniilor directoare prin faptul că i-au fost imputate în mod neîntemeiat cotele de piață ale întregului „sector Raiffeisen” și
- eroare de drept în aprecierea cooperării sale cu Comisia.

21 BA-CA invocă trei motive:

- constatarea eronată în cadrul stabilirii cuantumului amenzii potrivit căreia reuniunile au produs efecte economice;
- neluarea în considerare a circumstanțelor care justifică o reducere a amenzii în cadrul stabilirii cuantumului de bază și

- neluarea în considerare a cooperării sale sub forma unor răspunsuri la solicitările de informații, a prezentării comune a faptelor, a comunicării voluntare de documente suplimentare și a răspunsului la comunicarea privind obiecțiunile.

²² ÖVAG invocă trei motive:

- constatarea eronată a unui obstacol în calea comerțului dintre statele membre;
- imputarea eronată a sectorului descentralizat în cadrul împărțirii pe categorii și
- neluarea în considerare a circumstanțelor atenuante.

VI — Cu privire la recursuri

²³ După ascultarea părților și a avocatului general cu privire la acest aspect, prin Ordonanța președintelui Curții din 25 octombrie 2007, cele patru cauze au fost conexate pentru buna desfășurare a procedurii orale și în vederea pronunțării hotărârii, conform articolului 43 din Regulamentul de procedură.

24 Având în vedere că motivele recurentelor în cadrul recursului se suprapun într-o mare măsură, acestea trebuie analizate împreună.

A — *Cu privire la motivele întemeiate pe o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE*

1. Cu privire la motivul întemeiat pe o eroare de drept privind aprecierea condiției privind afectarea comerțului dintre statele membre

25 Erste, RZB și ÖVAG susțin toate trei acest motiv care se împarte, în esență, în trei aspecte.

a) Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește aprecierea referitoare la capacitatea unei înțelegeri care acoperă întregul teritoriu național de a afecta în mod semnificativ comerțul dintre statele membre

i) Argumentele părților

26 RZB și ÖVAG susțin că Tribunalul a comis o eroare de drept atunci când a considerat, la punctul 181 din hotărârea atacată, „că există, cel puțin, o puternică prezumție că o practică de restrângere a concurenței aplicată pe întregul teritoriu al unui stat membru este susceptibilă să contribuie la împărțirea piețelor și să afecteze schimburile intracomunitare”.

- 27 În această privință, RZB arată, în primul rând, că Tribunalul face o interpretare simplificată a condiției privind afectarea comerțului dintre statele membre atunci când consideră că Comisia nu este obligată să probeze existența unui efect de împărțire a pieței.
- 28 Tribunalul nu a respectat, la punctele 182-184 din hotărârea atacată, semnificația Hotărârii Curții din 21 ianuarie 1999, Bagnasco și alții (C-215/96 și C-216/96, Rec., p. I-135).
- 29 În al doilea rând, RZB consideră că Tribunalul interpretează într-o manieră necorespunzătoare jurisprudența Curții atunci când afirmă că simplul fapt că reuniunile acoperă întregul teritoriu al Republicii Austria este suficient pentru a conchide că este afectat comerțul dintre statele membre.
- 30 Într-adevăr, capacitatea de a afecta comerțul dintre statele membre ar presupune în plus față de „acoperirea teritorială”, prezența cel puțin a unui alt factor, în speță cel al efectelor de împărțire a pieței.
- 31 În plus, RZB subliniază că, la punctul 181 din hotărârea atacată, Tribunalul răstoarnă sarcina probei în sensul că o atribuie întreprinderii, în timp ce revenea Comisiei sarcina de a face proba încălcării articolului 81 alineatul (1) CE și a capacității înțelegerii de a afecta comerțul dintre statele membre.
- 32 ÖVAG, la rândul său, critică de asemenea faptul că Tribunalul a relativizat domeniul de aplicare al criteriului privind efectul de împărțire a piețelor.

33 Aceasta adaugă că Tribunalul nu a ținut seama, la punctul 166 din hotărârea atacată, de particularitățile unei aprecieri *a posteriori* a unei încălcări trecute. Tribunalul a renunțat în mod eronat să examineze impactul concret al acordurilor asupra comerțului interstatual.

34 În plus, ÖVAG arată caracterul contradictoriu și insuficient al motivării reținute de Tribunal. Astfel, la punctul 164 din hotărârea atacată, acesta a considerat că efectul de împărțire a piețelor nu este un indiciu puternic care să permită să se constate existența unei afectări a comerțului dintre statele membre, în timp ce la punctul 181 din respectiva hotărâre, acesta a confirmat, dimpotrivă, că există o legătură strânsă între efectul de împărțire a piețelor al unei înțelegeri și capacitatea acesteia de a afecta comerțul transfrontalier.

35 Comisia arată că Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept.

ii) Aprecierea Curții

36 În primul rând, trebuie amintit, pe de o parte, că Curtea s-a pronunțat în sensul că, pentru a fi susceptibile să afecteze comerțul dintre statele membre, o decizie, un acord sau o practică trebuie, pe baza unui ansamblu de elemente obiective de drept sau de fapt, să permită să se prevadă, cu un grad de probabilitate suficient, că exercită o influență directă sau indirectă, actuală sau potențială asupra fluxurilor de schimburi comerciale dintre statele membre, iar aceasta într-un asemenea mod încât să creeze temerea că pot constitui un obstacol pentru realizarea unei piețe unice între statele membre. Este necesar, în plus, ca această influență să nu fie nesemnificativă (Hotărârea din 23 noiembrie 2006, Asnef-Equifax și Administración del Estado, C-238/05, Rec., p. I-11125, punctul 34 și jurisprudența citată).

37 Astfel, un efect asupra schimburilor intracomunitare rezultă în general din reunirea mai multor factori care, considerați în mod izolat, nu ar fi în mod necesar determinanți. Pentru a verifica dacă o înțelegere afectează în mod semnificativ comerțul dintre statele

membre, aceasta trebuie examinată în contextul său economic și juridic (Hotărârea Asnef-Equifax și Administración del Estado, citată anterior, punctul 35 și jurisprudența citată).

38 Pe de altă parte, Curtea s-a pronunțat deja în sensul că faptul că o înțelegere nu avea ca obiect decât comercializarea produselor într-un singur stat membru nu este suficient pentru a exclude posibilitatea afectării comerțului dintre statele membre. Astfel, o înțelegere care acoperă întregul teritoriu al unui stat membru are ca efect, prin chiar natura sa, consolidarea împărțirii piețelor la nivel național, împiedicând astfel întrepătrunderea economică dorită de Tratatul CE (Hotărârea Asnef-Equifax și Administración del Estado, citată anterior, punctul 37 și jurisprudența citată).

39 În concluzie, contrar afirmațiilor recurentelor, Tribunalul, la punctul 181 din hotărârea atacată, a reținut în mod întemeiat ca punct de plecare al raționamentului său existența unei puternice prezumții de afectare a comerțului dintre statele membre, precizând în același timp că „[aceasta] poate fi înlăturată numai în cazul în care analiza caracteristicilor acordului și a contextului economic în care se încadrează probează contrariul”.

40 Or, Tribunalul a efectuat această analiză la punctele 182-185 din hotărârea atacată. În special la punctul 183 din respectiva hotărâre, acesta a constatat că „concertările din cadrul «rețelei Lombard» implicau nu doar aproape toate instituțiile de credit din Austria, dar și o gamă foarte largă de produse și servicii bancare, în special depozitele și creditele, și, din această cauză, erau susceptibile de a modifica condițiile de concurență în întregul stat membru respectiv”. La punctul 185 din aceeași hotărâre, Tribunalul a examinat „posibilitatea unui efect de împărțire a pieței considerând că «rețeaua Lombard» poate să fi constituit o menținere a obstacolelor în calea accesului pe piață [...] prin faptul că a putut permite conservarea structurilor pieței bancare austriece [...]”.

41 Astfel, după ce a detaliat, la punctele 111-121 din hotărârea atacată, scopul urmărit de fiecare dintre reuniuni, Tribunalul, la punctul 185 din această hotărâre, a putut

constata, fără a comite o eroare de drept, că existența „rețelei Lombard” împiedica liberul acces pe piața austriacă în așa fel încât înțelegerea era susceptibilă să aibă un efect transfrontalier.

42 Prin urmare, la punctul 186 din hotărârea atacată, acesta a conchis în mod întemeiat că acordul în cauză ar fi putut avea efecte de împărțire a pieței și ar fi fost susceptibil să afecteze comerțul dintre statele membre.

43 În al doilea rând, contrar a ceea ce susține RZB, Tribunalul nu a răsturnat sarcina probei, dar, în exercitarea competenței sale de apreciere a faptelor, a constatat în urma analizei că recurențele nu au răsturnat prezumția potrivit căreia înțelegerea considerată în ansamblul ei și acoperind întreaga Austrie fusese susceptibilă să afecteze comerțul interstatat.

44 În al treilea rând, trebuie constatat că raționamentul efectuat de Tribunal la punctul 181 din hotărârea atacată nu este în contradicție cu ceea ce a menționat la punctul 164 din aceeași hotărâre.

45 Astfel, la respectivul punct 164, Tribunalul s-a limitat să respingă argumentația recurențelor referitoare la faptul că doar demonstrarea efectelor de împărțire a pieței ale unei înțelegeri putea permite stabilirea capacității acestei înțelegeri de a afecta comerțul dintre statele membre.

46 În al patrulea rând, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, articolul 81 alineatul (1) CE nu impune ca înțelegerile vizate de această prevedere să fi afectat în mod semnificativ schimburile intracomunitare, ci solicită stabilirea faptului că aceste înțelegeri sunt de natură să aibă un astfel de efect (Hotărârea Asnef-Equifax și Administración del Estado, citată anterior, punctul 43 și jurisprudența citată).

47 Prin urmare, ÖVAG nu poate susține că Tribunalul trebuia să examineze impactul real al respectivei înțelegeri asupra comerțului dintre statele membre.

48 Rezultă din cele de mai sus că primul aspect al motivului examinat trebuie respins.

b) Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe faptul că Tribunalul ar fi comis o eroare de drept prin considerarea faptului că putea fi făcută de către Comisie o examinare globală a efectelor transfrontaliere ale reuniunilor și prin efectuarea unei analize eronate, insuficiente și contradictorii a definiției pieței relevante

i) Argumentele părților

49 Printr-o primă critică, ÖVAG susține că, la punctele 168 și următoarele din hotărârea atacată, Tribunalul a comis o eroare de drept considerând că Comisia putea să facă o analiză globală a efectului transfrontalier al reuniunilor în loc să examineze în mod separat capacitatea fiecărei reuniuni de a afecta comerțul dintre statele membre.

50 În această privință, recurenta arată, pe de o parte, că Tribunalul a comis o eroare de drept prin faptul că nu a examinat, în mod separat, efectele asupra schimburilor intracomunitare ale reuniunilor aferente unei activități distincte și că, în plus, acesta nu a apreciat în mod corect jurisprudența Curții astfel cum rezultă din Hotărârea Bagnasco și alții, citată anterior.

51 Printr-o a doua critică, ÖVAG critică raționamentul Tribunalului de la punctul 172 din hotărârea atacată potrivit căruia „definiția pieței în cauză nu are același rol după cum este vorba despre aplicarea articolului 81 CE sau a articolului 82 CE”. Aceasta susține că

Tribunalul ar fi trebuit să aprecieze efectul asupra comerțului al acordurilor încheiate în cadrul diferitelor reuniuni în baza unei definiții mai stricte a piețelor relevante.

52 În plus, ÖVAG arată o contradicție între punctul 174 din hotărârea atacată, în care Tribunalul recunoaște că „diferitele servicii bancare vizate de acorduri nu sunt substituibile unele cu altele”, și punctul 175 din respectiva hotărâre, în care acesta afirmă că „Comisia nu era obligată să examineze în mod separat piețele diferitelor produse bancare vizate de reuniuni”.

53 Comisia arată că Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept.

ii) Aprecierea Curții

— Cu privire la critica întemeiată pe faptul că Tribunalul a interpretat în mod eronat jurisprudența

54 Aprecierea efectelor acordurilor în raport cu articolul 81 CE implică necesitatea de a se lua în considerare cadrul concret în care au loc, în special contextul economic și juridic în care operează întreprinderile în cauză, natura bunurilor sau a serviciilor afectate, precum și condițiile reale de funcționare și structura pieței respective (a se vedea Hotărârea Asnef-Equifax și Administración del Estado, citată anterior, punctul 49 și jurisprudența citată).

55 În hotărârea atacată, la punctele 111-126 din aceasta, Tribunalul a confirmat concluzia Comisiei potrivit căreia, cu privire la o gamă largă de servicii bancare destinate atât particularilor, cât și întreprinderilor, inclusiv „marii clienți”, exista un acord de principiu

între toate băncile care participau la înțelegere pentru a elimina concurența privind prețurile. De asemenea, Tribunalul a confirmat calificarea drept înțelegere globală unică acordată reuniunilor.

- 56 În măsura în care, astfel cum a decis Tribunalul, era vorba despre o înțelegere globală privind partea esențială a actorilor din sectorul financiar al unui stat membru și o gamă largă de produse și de servicii financiare, în mod întemeiat acesta a putut să considere că acordurile în cauză, bazate pe un plan global și pus în aplicare în cadrul unor reuniuni distincte, constituiau o încălcare unică ce justifica și necesita o examinare de ansamblu a capacității acestei înțelegeri generalizate de a afecta comerțul intracomunitar.
- 57 Cu privire la Hotărârea Bagnasco și alții, citată anterior, invocată de recurentă, trebuie arătat, astfel cum a făcut Tribunalul la punctul 171 din hotărârea atacată, că, în cauza respectivă, Curtea nu a efectuat o examinare de ansamblu a afectării comerțului dintre statele membre de către cele două clauze în discuție în cadrul acțiunii principale, în măsura în care, pentru una dintre acestea, acordul nu avea ca obiect sau ca efect să restrângă concurența, în timp ce, pentru cealaltă, acesta nu era susceptibil să afecteze comerțul dintre statele membre.
- 58 În consecință, în opoziție cu înțelegerile în discuție în prezentele cauze, în respectiva hotărâre nu s-a pus problema unei examinări de ansamblu a acordurilor în ceea ce privește condiția privind afectarea comerțului dintre statele membre. Rezultă că recurente nu pot invoca în mod util această hotărâre pentru a repune în discuție ceea ce s-a constatat la punctul 56 din prezenta hotărâre.
- 59 În aceste condiții, trebuie respinsă critica formulată de ÖVAG prin care se susține că, în cadrul aprecierii condiției referitoare la afectarea comerțului dintre statele membre, Tribunalul era obligat să facă o examinare distinctă a acordurilor în cauză.

— Cu privire la critica întemeiată pe caracterul eronat, insuficient și contradictoriu al analizei Tribunalului privind definiția pieței relevante

⁶⁰ În primul rând, cu privire la punctul 172 din hotărârea atacată, după ce a amintit că definiția pieței nu are același rol după cum este vorba despre aplicarea articolului 81 CE sau a articolului 82 CE, Tribunalul a hotărât că definiția pieței relevante este inoperantă din moment ce Comisia a decis că acordul în discuție denatura concurența și era susceptibil să afecteze în mod semnificativ comerțul dintre statele membre.

⁶¹ Critica invocată de ÖVAG împotriva acestei analize este inoperantă în măsura în care Tribunalul a examinat, la punctele 172-174 din hotărârea atacată, critica formulată de ÖVAG și care viza să conteste metoda utilizată de Comisie pentru a evalua efectele asupra schimburilor intracomunitare și nu a tras nicio concluzie din analiza sa.

⁶² În al doilea rând, cu privire la motivarea reținută de Tribunal la punctul 174 din hotărârea atacată, în care acesta consideră că diferitele prestații bancare avute în vedere de acorduri nu sunt substituibile unele prin altele, și la punctul 175, în care afirmă că Comisia nu era obligată să examineze în mod separat piețele acestor produse bancare diferite, trebuie respinsă critica invocată de ÖVAG în măsura în care Tribunalul a motivat în mod întemeiat rațiunile pentru care o definiție strictă a pieței ar fi artificială, ținând cont de faptul că cea mai mare parte a clienților băncilor universale cer un ansamblu de servicii bancare și că, în plus, afectarea comerțului poate fi indirectă, iar piața relevantă diferită de cea a produselor și a serviciilor vizate prin înțelegere.

⁶³ Astfel cum rezultă din cele de mai sus, critica formulată de ÖVAG întemeiată pe caracterul eronat, insuficient și contradictoriu al analizei Tribunalului privind definiția pieței relevante trebuie să fie respinsă, precum și, prin urmare, al doilea aspect al motivului examinat.

c) Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe lipsa demonstrării unei afectări semnificative a comerțului intracomunitar ca urmare a înțelegerii

i) Argumentele părților

⁶⁴ Erste susține că Tribunalul ar fi trebuit să constate, la punctele 153-187 din hotărârea atacată, că articolul 81 CE nu era aplicabil din moment ce caracterul semnificativ al afectării schimburilor de către înțelegerea în cauză nu a fost stabilit de Comisie. Potrivit acestei recurente, dacă acordul încheiat între bănci a avut efecte transfrontaliere, acestea au avut un caracter limitat.

⁶⁵ Comisia arată că afirmațiile Erste sunt eronate.

ii) Aprecierea Curții

⁶⁶ Potrivit unei jurisprudențe constante, articolul 81 alineatul (1) CE nu dispune ca înțelegerile vizate de această prevedere să fi afectat în mod semnificativ schimburile intracomunitare, ci să se decidă că aceste înțelegeri sunt de natură să aibă un astfel de efect (a se vedea Hotărârea Asnef Equifax și Administración del Estado, citată anterior, punctul 43).

⁶⁷ În această privință, Tribunalul a arătat, la punctele 111-121, 179 și 183-185 din hotărârea atacată, că acordul reunea cvasitotalitatea instituțiilor de credit austriece, acoperea o gamă foarte largă de produse și de servicii bancare și că acesta acoperea totalitatea teritoriului austriac, cu riscul de a modifica condițiile de comerț pe întregul teritoriu al acestui stat membru.

68 Prin urmare, deși nu s-a pronunțat în mod expres cu privire la caracterul semnificativ al afectării comerțului intracomunitar, Tribunalul a arătat totuși elementele care permit să se decidă, fără a încălca analiza condiției definite la punctul 36 din prezenta hotărâre, că înțelegerea era de natură să aibă un efect asupra schimburilor intracomunitare.

69 Rezultă că al treilea aspect al motivului examinat trebuie respins.

70 Rezultă din cele de mai sus că motivul întemeiat pe o eroare de drept în aprecierea condiției privind afectarea comerțului dintre statele membre trebuie respins în întregime.

2. Cu privire la motivul întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește imputarea răspunderii încălcării

a) Argumentele părților

71 Erste susține că, la punctele 323 și următoarele din hotărârea atacată, Tribunalul a hotărât în mod eronat că Erste trebuie să fie responsabilă pentru încălcarea comisă de GiroCredit anterior achiziționării acesteia de către Erste, fostă Die Erste Österreichische Spar-Casse-Bank AG (denumită în continuare „EÖ”), și că Comisia nu a săvârșit nicio ilegalitate prin imputarea acestui comportament societății Erste, în calitatea sa de succesoare în drepturi a societății GiroCredit.

72 Printr-o primă critică, Erste susține mai întâi că Tribunalul nu a apreciat corect legăturile economice și juridice care existau între GiroCredit și Grupul BA. În această privință, Erste amintește că, până la preluarea majorității capitalului său, la 20 mai 1997,

GiroCredit era deținută majoritar de Grupul BA, care a participat el însuși la „clubul Lombard”. Acest grup controla GiroCredit nu numai prin intermediul unei participații majoritare la capitalul acesteia din urmă, dar și prin intermediul numirii membrilor consiliului de supraveghere și ai directoratului și ocuparea celor mai înalte posturi de conducere în cadrul GiroCredit de către salariați provenind din Grupul BA. Prin urmare, comportamentul GiroCredit ar fi putut fi imputat societății BA-CA pentru această perioadă.

73 În plus, constatarea Tribunalului potrivit căreia persoana juridică răspunzătoare pentru exploatarea activităților bancare ale GiroCredit înainte de transferul acesteia era „GiroCredit Bank der österreichischen Sparkassen AG”, ar fi eronată în drept, deoarece această din urmă societate era de asemenea controlată și condusă de Grupul BA.

74 Printr-o a doua critică, Erste susține că Tribunalul a comis de asemenea o eroare de drept, la punctele 328-336 din hotărârea atacată, atunci când a apreciat că exista posibilitatea Comisiei de a sancționa fie filiala care a participat la încălcare, fie societatea-mamă care o controla pe parcursul acestei perioade, iar aceasta chiar și în ipoteza unei succesiuni economice, și, prin urmare, de a imputa Erste răspunderea pentru comportamentul GiroCredit în loc de a-l imputa fostei societăți-mamă.

75 În opinia Comisiei, trebuie să se facă o distincție clară între problema determinării persoanei juridice responsabile pentru întreprinderea care a participat la încălcare și condițiile în care comportamentul unei filiale, care are o personalitate juridică distinctă, poate fi imputat societății-mamă. Aceasta arată că abordarea sa nu ar inechitabilă, în măsura în care Erste a participat ea însăși la înțelegere.

b) Aprecierea Curții

- 76 Prin aceste două critici, care trebuie examinate împreună, Erste contestă faptul că, prin decizia în litigiu, i-a fost imputat comportamentul GiroCredit înainte de 1 octombrie 1997, data fuziunii sale cu GiroCredit.
- 77 În cazul în care o întreprindere încalcă normele de concurență, răspunderea pentru această încălcare revine întreprinderii respective, potrivit principiului răspunderii personale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Participazioni, C-49/92 P, Rec., p. I-4125, punctul 145, și Hotărârea din 16 noiembrie 2000, Cascades/Comisia, C-279/98 P, Rec., p. I-9693, punctul 78).
- 78 Cu privire la împrejurările în care o entitate care nu este autorul încălcării poate fi totuși sancționată pentru aceasta, trebuie mai întâi să se constate că reprezintă o asemenea ipoteză situația în care entitatea care a săvârșit încălcarea a încetat să existe din punct de vedere juridic (a se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Anic Participazioni, citată anterior, punctul 145).
- 79 Astfel, după cum a constatat deja Curtea, atunci când o entitate care a săvârșit o încălcare a normelor de concurență face obiectul unei modificări juridice sau organizaționale, această modificare nu are neapărat ca efect crearea unei noi întreprinderi exonerate de răspunderea pentru comportamentele contrare normelor de concurență ale entității precedente în cazul în care, din punct de vedere economic, există o identitate între cele două entități (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 1984, Compagnie royale asturienne des mines și Rheinzink/Comisia, 29/83 și 30/83, Rec., p. 1679, punctul 9, precum și Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 59).
- 80 Pe de altă parte, comportamentul anticoncurențial al unei întreprinderi poate fi imputat altei întreprinderi atunci când aceasta nu și-a stabilit în mod autonom comportamentul pe piață, ci a aplicat, în esență, directivele emise de cea din urmă,

având în vedere în special legăturile economice și juridice care le uneau (Hotărârea din 16 noiembrie 2000, Metsă-Serla și alții/Comisia, C-294/98 P, Rec., p. I-10065, punctul 27, precum și Hotărârea din 2 octombrie 2003, Aristrain/Comisia, C-196/99 P, Rec., p. I-11005, punctul 96). Împrejurarea că o filială are o personalitate juridică distinctă nu este suficientă, așadar, pentru a înlătura posibilitatea de a imputa comportamentul său societății-mamă.

81 Prin argumentarea sa, Erste urmărește să susțină că, la momentul încălcărilor avute în vedere în decizia în litigiu, comportamentul GiroCredit era stabilit la nivelul societății-mamă care o deținea, în speță Grupul BA, și că, în consecință, acestei din urmă societăți ar fi trebuit să i se impute răspunderea pentru încălcările comise la vremea respectivă de GiroCredit. Erste încercă astfel să repună în discuție ceea ce Tribunalul a hotărât la punctul 331 din hotărârea atacată, și anume faptul că Comisia are posibilitatea de a sancționa fie filiala care a participat la încălcare, fie societatea-mamă care o controla în perioada vizată prin decizia în litigiu.

82 În această privință, Tribunalul a hotărât în mod întemeiat că nu exista o obligație a Comisiei să verifice cu prioritate dacă erau îndeplinite condițiile pentru a imputa societății-mamă încălcarea în cauză comisă de întreprindere. Într-adevăr, Comisia nu este obligată, în principiu, să efectueze în prealabil o astfel de verificare înainte de a putea să aibă în vedere sancționarea întreprinderii, autoarea încălcării, chiar dacă aceasta a suferit modificări în calitate de entitate juridică. Principiul răspunderii personale, amintit la punctul 77 din prezenta hotărâre, nu interzice în niciun mod Comisiei să aibă în vedere mai întâi sancționarea acesteia din urmă înainte de a cerceta dacă, eventual, încălcarea poate fi imputată societății-mamă. În plus, astfel cum a arătat Tribunalul la punctul 335 din hotărârea atacată, dacă ar fi fost altfel, investigațiile Comisiei ar fi fost în mod considerabil îngreunate de necesitatea de a verifica, în fiecare caz de succesiune în controlul unei întreprinderi, în ce măsură acțiunile acesteia pot fi imputate fostei societăți-mamă.

83 În plus, trebuie subliniat că Erste, participând ea însăși la încălcarea ce făcea obiectul deciziei în litigiu, cunoștea la momentul preluării activităților GiroCredit că aceasta din urmă ar putea face obiectul unei proceduri de încălcare a articolului 81 CE și că, în

calitatea sa de succesoare în drepturi a acestei societăți, se expunea astfel consecințelor unei asemenea proceduri în materie de amendă.

84 Prin urmare, trebuie respinsă a doua critică expusă de Erste în susținerea prezentului motiv.

85 Cu privire la prima critică privind examinarea de către Tribunal a legăturilor economice și juridice existente între GiroCredit și Grupul BA, este suficient să constatăm că, din moment ce Comisia putea în mod valabil să sancționeze încălcarea articolului 81 CE la nivelul filialei GiroCredit și, pe cale de consecință, să impute răspunderea GiroCredit societății Erste în calitatea acesteia de societate absorbantă, Tribunalul a statuat în mod întemeiat, la punctul 336 din hotărârea atacată, că nu era necesar să se verifice dacă s-ar fi putut imputa Grupului BA comportamentul GiroCredit. Prin urmare, argumentația Erste privind controlul efectiv al Grupului BA asupra GiroCredit este inoperantă.

86 Având în vedere cele de mai sus, motivul întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește imputarea răspunderii încălcării trebuie respins în totalitate.

B — Cu privire la motivele întemeiate pe o încălcare a articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17

1. Cu privire la motivul întemeiat pe erorile de drept în aprecierea gravității încălcării

87 BA-CA, Erste și RZB contestă temeinicia aprecierilor Tribunalului privind gravitatea încălcării. Acest motiv se împarte, în esență, în șapte aspecte.

a) Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o apreciere neconformă cu liniile directoare

i) Argumentele părților

⁸⁸ RZB susține că Tribunalul s-a contrazis prin faptul că nu a examinat, în special la punctele 237 și 254 din hotărârea atacată, problema dacă încălcarea trebuie să fie considerată ca „foarte gravă” conform regulilor pe care le-a enunțat la punctul 226 din această hotărâre.

⁸⁹ Comisia arată că, în timp ce aceasta era în mod efectiv limitată de liniile directoare pe care le-a stabilit, nu aceeași este situația pentru Tribunal în cadrul competenței sale de fond. Pe de altă parte, rezulta clar din jurisprudență că liniile directoare nu stabilesc decât un „program minimal” care nu generează o enumerare limitativă a elementelor care pot fi luate în considerare. În circumstanțe justificate, ar fi chiar posibilă îndepărtarea de acest program.

ii) Aprecieră Curții

⁹⁰ Cu titlu preliminar, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței Curții, în stabilirea cuantumului amenzilor, trebuie să se țină seama de durata și de toate elementele de natură să intre în aprecierea gravității încălcărilor (a se vedea Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 240).

⁹¹ Gravitatea încălcărilor trebuie stabilită în funcție de numeroase elemente, precum împrejurările specifice cauzei, contextul acesteia și caracterul descurajator al amenzilor, iar aceasta fără să se fi stabilit o listă obligatorie sau exhaustivă a criteriilor care trebuie

luate în considerare în mod obligatoriu (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 241 și jurisprudența citată).

92 În consecință, Tribunalul este competent să controleze exercitarea de către Comisie a puterii sale de apreciere cu privire la aceste elemente.

93 Prin urmare, Tribunalul nu s-a contrazis nici atunci când a hotărât, la punctul 237 din hotărârea atacată, că se putea aprecia în mod global de Comisie gravitatea încălcării în funcție de toate circumstanțele pertinente, inclusiv elementele care nu sunt menționate în mod expres în liniile directoare, nici când a hotărât, la punctul 254 din respectiva hotărâre, că o înțelegere orizontală privind prețurile în cadrul unui sector economic atât de important nu poate să nu fie calificată ca fiind o încălcare „foarte gravă”.

94 Prin urmare, primul aspect al motivului examinat trebuie respins.

b) Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe erori de drept privind „natura” încălcării

95 Acest al doilea aspect se împarte, în esență, în patru critici.

i) Argumentele părților

- 96 În primul rând, RZB susține că Tribunalul a comis o eroare de drept, la punctul 240 din hotărârea atacată, statuând că natura încălcării are un rol esențial în calificarea încălcărilor ca fiind foarte grave, pe când celelalte criterii, și anume impactul concret asupra pieței al încălcării și întinderea geografică a pieței relevante, au o pondere mai puțin importantă.
- 97 În al doilea rând, recurenta consideră că Tribunalul a comis de asemenea o eroare de drept atunci când și-a întemeiat aprecierea, la punctele 249-264 din hotărârea atacată, pe elemente care nu se regăsesc în liniile directe, și anume importanța sectorului bancar pentru economie, gama largă de produse bancare avute în vedere de înțelegere și participarea la reuniuni a celei mai mari părți a băncilor austriece.
- 98 În al treilea rând, RZB critică Tribunalul pentru faptul că nu a luat în considerare poziția guvernului în sensul protejării sectorului bancar de libera concurență. În plus, acesta a considerat în mod neîntemeiat că intervenția autorităților statale în cadrul unor comportamente care intră în domeniul de aplicare al articolului 81 CE este o circumstanță agravantă pentru stabilirea amenzii.
- 99 În sfârșit, în al patrulea rând, RZB susține că în mod greșit a hotărât Tribunalul, la punctul 256 din hotărârea atacată, că efectul descurajator al amenzilor nu trebuie luat în considerare pentru a examina gravitatea intrinsecă a încălcării.
- 100 Comisia arată că susținerile RZB sunt fie inadmisibile, fie nefondate.

ii) Aprecierea Curții

- 101 Cu privire la prima critică, prin faptul că a considerat, la punctul 240 din hotărârea atacată, că cele trei criterii de evaluare a gravității încălcării nu au aceeași pondere în cadrul examinării globale și că natura încălcării joacă un rol primordial, Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept întemeindu-se pe liniile directoare care prevăd, cu titlu de încălcări „foarte grave”, restricțiile orizontale de tip „carteluri de fixare a prețurilor” și cote de împărțire a piețelor sau alte practici care aduc atingere bunei funcționări a pieței interne.
- 102 În această privință, Tribunalul a constatat, la punctul 121 din hotărârea atacată, în special că între toate băncile participante la înțelegere exista un acord de principiu pentru a elimina concurența asupra prețurilor privind o gamă largă de servicii bancare, destinate atât particularilor, cât și întreprinderilor, inclusiv „marii clienți”, caracteristică a unei restricții cum este cea vizată de liniile directoare.
- 103 În plus, din acestea din urmă rezultă că natura încălcării poate fi suficientă pentru a o califica drept „foarte gravă”, și aceasta independent de impactul său concret asupra pieței și de mărimea pieței geografice.
- 104 În sfârșit, la punctul 241 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat în mod întemeiat că cele trei criterii erau interdependente.
- 105 Prin urmare, prima critică cuprinsă în al doilea aspect trebuie respinsă ca nefondată.
- 106 Pentru aceleași motive ca cele prezentate la punctul 93 din prezenta hotărâre, a doua critică cuprinsă în al doilea aspect trebuie respinsă.

107 Cu privire la a treia critică, trebuie constatat că, la punctul 260 din hotărârea atacată, Tribunalul nu a afirmat că intervenția autorităților statale a constituit o circumstanță agravantă de natură să determine, în defavoarea întreprinderilor, efecte asupra cuantumurilor amenzilor aplicate.

108 Prin urmare, a treia critică cuprinsă în al doilea aspect trebuie respinsă.

109 În ceea ce privește a patra critică, trebuie arătat că, potrivit unei analize în care se înscrie punctul 256 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat, la punctul 264 din aceeași hotărâre, că circumstanțele invocate de recurente nu erau susceptibile să repună în discuție valabilitatea constatării cuprinse în decizia în litigiu potrivit căreia acordurile din cadrul „rețelei Lombard” constituiau prin natura lor o încălcare foarte gravă. Or, RZB nu probează în ce mod luarea în considerare a efectului descurajator al amenzii pentru a examina gravitatea intrinsecă a încălcării, presupunând că această luare în considerare ar fi trebuit să aibă loc, ar fi putut modifica respectiva concluzie a Tribunalului. Prin urmare, a patra critică este inoperantă.

110 În consecință, critica respectivă trebuie respinsă.

111 Așadar, al doilea aspect al motivului examinat este în parte inadmisibil și în parte neîntemeiat.

c) Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept privind „impactul concret al încălcării asupra pieței”

i) Argumentele părților

112 RZB susține că Tribunalul a comis o eroare de drept permițând Comisiei să deducă din simpla „punere în aplicare” a înțelegerii existența unui impact concret al încălcării asupra pieței. Această apreciere ar fi contrară modului de redactare a liniilor directoare și ar demonstra că Tribunalul confundă „punerea în aplicare” a acordurilor, condiție de aplicare a articolului 81 CE, cu criteriul mai strict al „impactului concret al încălcării asupra pieței”, care este pertinent pentru a justifica gravitatea încălcării. Hotărârea Cascades/Comisia, citată anterior, este în sens contrar unui astfel de raționament, iar expertiza economică prezentată de recurente demonstrează că acordurile cu privire la produsele esențiale nu au avut niciun impact asupra condițiilor efectiv aplicate.

113 BA-CA consideră că efectele concrete ale încălcării asupra pieței au fost evaluate într-un mod eronat. Expertiza economică menționată mai sus ar demonstra că reuniunile nu aveau astfel de efecte pe piață.

114 În plus, BA-CA arată că Tribunalul a încălcat principiile de administrare a probelor în cadrul examinării expertizei economice. Într-adevăr, prin solicitarea ca o astfel de expertiză să se refere la „ansamblul efectelor potențiale ale acordurilor asupra pieței”, Tribunalul ar depăși posibilitatea de a solicita o expertiză economică destinată să probeze lipsa punerii în aplicare a acordurilor și a legăturii de cauzalitate între reuniunile bancare și libera concurență pe piață.

115 Comisia arată că expertiza economică prezentată de bănci nu se referă decât la două produse bancare și nu la efectele potențiale ale acordului asupra pieței. În orice caz,

punerea în aplicare, chiar și parțială, a unui acord al cărui obiect este anticoncurențial ar fi suficientă pentru a înlătura posibilitatea de a conchide în sensul unei lipse de impact al respectivului acord asupra pieței.

ii) Aprecierea Curții

116 Trebuie observat că pentru a aprecia gravitatea încălcării Tribunalul nu s-a limitat la a constata punerea în aplicare a înțelegerii.

117 Într-adevăr, la punctul 285 din hotărârea atacată, Tribunalul a constatat în mod corect că înțelegerea cu privire la prețuri a avut efecte concrete pe piață, arătând că membrii înțelegerii au luat măsuri pentru a anunța prețurile convenite clienților, dând angajaților instrucțiuni de a le utiliza ca bază de negociere și supraveghind aplicarea acestora de concurenții lor și de propriile servicii de vânzare.

118 În continuare, potrivit analizei efectuate la punctele 289-294 din hotărârea atacată, fără a comite o eroare de drept, Tribunalul a statuat la punctul 295 din respectiva hotărâre că „[A]vând în vedere numeroasele exemple necontestate de punere în aplicare a acordurilor menționate de decizia [în litigiu], faptul că în anumite cazuri acordurile nu au fost respectate de către una sau mai multe bănci, că băncile nu au reușit să mențină nivelul dobânzilor convenit sau să crească rentabilitatea acestora sau că exista o concurență între acestea cu privire la anumite produse nu este suficient pentru a infirma constatarea potrivit căreia acordurile au fost puse în aplicare și [...] au avut efecte asupra pieței”.

119 Rezultă că al treilea aspect al motivului examinat trebuie respins în totalitate.

d) Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește aprecierea „mărimii pieței geografice relevante”

i) Argumentele părților

¹²⁰ RZB critică Tribunalul pentru faptul că nu a examinat, la punctele 308-313 din hotărârea atacată, argumentul potrivit căruia dimensiunea vădit și în mod incontestabil limitată a teritoriului Republicii Austria se opune unei calificări ca „foarte gravă” a încălcării constatate. În plus, raționamentul urmat la respectivele puncte 308-313 ar fi contrar modului de redactare a liniilor directoare și politicii decizionale a Comisiei.

¹²¹ Comisia contestă susținerile RZB.

ii) Aprecieria Curții

¹²² Contrar a ceea ce susține RZB, Tribunalul nu a omis să se pronunțe cu privire la argumentul întemeiat pe mărimea limitată a pieței geografice relevante. Astfel, la punctele 308-313 din hotărârea atacată, acesta a prezentat în mod expres motivele pentru care dimensiunea limitată a teritoriului Republicii Austria nu se opunea calificării încălcării ca „foarte gravă”.

¹²³ Pe de altă parte, potrivit unei jurisprudențe constante, Comisia dispune în domeniul stabilirii cuantumului amenzilor de o largă putere de apreciere și nu este ținută de aprecierile pe care le-a efectuat anterior (a se vedea Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctele 209-213, precum și Hotărârea din 19 martie

2009, Archer Daniels Midland/Comisia, C-510/06 P, Rep., p. I-1843, punctul 82). Rezultă că recurenta nu poate invoca politica decizională a Comisiei în fața instanței comunitare.

124 În sfârșit, nici liniile directoare, nici Regulamentul nr. 17 nu interzic limitarea examinării pieței geografice relevante în cadrul aprecierii examinării unei încălcări la tot teritoriul sau la o parte a teritoriului unui stat membru.

125 Prin urmare, al patrulea aspect al motivului examinat trebuie respins.

e) Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește aprecierea efectelor selectivității măsurilor represive privind calificarea încălcării și pe o încălcare a obligației de motivare

i) Argumentele părților

126 RZB susține două critici.

127 Prima critică se întemeiază pe faptul că Tribunalul a respins în mod eronat argumentul acesteia potrivit căruia calificarea încălcării ca „foarte gravă” este incompatibilă cu posibilitatea Comisiei de a urmări doar unele dintre întreprinderile care au participat la încălcare.

- 128 A doua critică se întemeiază pe faptul că Tribunalul a încălcat obligația sa de motivare prin faptul că nu a răspuns la argumentele următoare potrivit cărora, pe de o parte, nivelul ridicat al amenzii ar contrazice caracterul simbolic al unei proceduri îndreptate în definitiv împotriva întregului sistem bancar austriac și, pe de altă parte, ar conduce la denaturări ale concurenței din moment ce amenda este aplicată la doar 10 % din bănci.
- 129 Comisia consideră că susținerile recurente nu sunt decât o reluare a argumentelor sale dezvoltate în fața Tribunalului.

ii) Aprecierea Curții

- 130 Prin prima sa critică, RZB se limitează la a reproduce argumentele pe care le-a invocat deja în fața Tribunalului, fără a indica în mod precis eroarea de drept comisă de Tribunal.
- 131 Or, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, din articolul 225 CE, din articolul 58 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție și din articolul 112 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul de procedură rezultă că un recurs trebuie să indice cu precizie elementele criticate din hotărârea a cărei anulare se solicită, precum și argumentele juridice care susțin în mod concret această cerere. Astfel, nu îndeplinește cerințele de motivare ce rezultă din aceste dispoziții un recurs care se limitează la a repeta sau la a reproduce textual motivele și argumentele care au fost prezentate în fața Tribunalului (a se vedea Hotărârea din 3 martie 2005, Biegi Nahrungsmittel și Commonfood/Comisia, C-499/03 P, Rec., p. I-1751, punctele 37 și 38, precum și jurisprudența citată).
- 132 Prin urmare, prima critică trebuie respinsă.

¹³³ Cu privire la a doua critică, care vizează o nemotivare, trebuie amintit că obligația Tribunalului de a-și motiva hotărârile nu poate fi interpretată ca presupunând că acesta era obligat să răspundă în detaliu la fiecare argument invocat de recurentă (a se vedea Hotărârea din 6 martie 2001, Connolly/Comisia, C-274/99 P, Rec., p. I-1611, punctul 121, precum și Hotărârea din 9 septembrie 2008, FIAMM și alții/Consiliul și Comisia, C-120/06 P și C-121/06 P, Rep., p. I-6513, punctul 91).

¹³⁴ Or, Tribunalul și-a îndeplinit obligația de motivare, prin faptul că, la punctul 315 din hotărârea atacată, a constatat că, pentru a stabili destinatarul deciziei în litigiu, Comisia a reținut în mod legal ca criteriu participarea lor frecventă la reuniunile cele mai importante fără ca acest fapt să se opună calificării ca „foarte gravă” a încălcării, Tribunalul nefiind obligat să examineze și alte argumente devenite, așadar, inoperante.

¹³⁵ Prin urmare, a doua critică trebuie respinsă.

¹³⁶ În consecință, al cincilea aspect al motivului este în parte inadmisibil și în parte neîntemeiat.

f) Cu privire la al șaselea aspect, întemeiat pe lipsa unei aprecieri globale a gravității încălcării

i) Argumentele părților

137 RZB critică Tribunalul pentru faptul că nu a efectuat o apreciere globală a gravității încălcării, având în vedere toate aspectele menționate în liniile directoare, precum și factori exogeni, și anume importanța economică a sectorului bancar austriac, lipsa necesității unui efect descurajator și selectivitatea măsurilor represive. Aceasta susține că dacă Tribunalul ar fi făcut o astfel de analiză, ar fi rezultat că încălcarea în cauză nu putea fi calificată ca fiind „foarte gravă”.

138 Comisia consideră că aceste susțineri nu sunt întemeiate.

ii) Aprecierea Curții

139 Contrar a ceea ce susține RZB, Tribunalul nu a încălcat nici importanța criteriilor menționate expres în liniile directoare și nici pe cea a unor elemente care nu figurează în mod expres în aceste linii directoare.

140 Într-adevăr, în cadrul aprecierii gravității încălcării, Comisia trebuie să ia în considerare nu numai împrejurările specifice cauzei, ci și contextul în care se situează încălcarea și, în vederea stabilirii cuantumului amenzii, să asigure caracterul descurajator al acțiunii sale, în special în privința acelor tipuri de încălcări care sunt deosebit de prejudiciabile

pentru realizarea obiectivelor Comunității (a se vedea în acest sens Hotărârea Archer Daniels Midland/Comisia, citată anterior, punctul 63).

141 În hotărârea atacată, în special la punctele 249, 250 și 254 din aceasta, Tribunalul a considerat în special, în mod întemeiat, că o înțelegere orizontală privind prețurile se numără printre încălcările foarte grave, chiar și în lipsa altor restricții privind concurența, cum ar fi o împărțire a piețelor, și că o astfel de înțelegere într-un sector atât de important cum este sectorul bancar, care acoperă o gamă largă de produse bancare și implică cea mai mare parte a operatorilor economici, nu poate ieși, în mod normal, din sfera încălcărilor foarte grave, indiferent de contextul acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 mai 2008, Evonik Degussa/Comisia și Consiliul, C-266/06 P, punctul 104).

142 În plus, Tribunalul a examinat de asemenea celelalte argumente ale recurentelor, în special la punctele 254-264 din hotărârea atacată. Totuși, Tribunalul a statuat, la punctul 264, că acestea nu puteau să repună în discuție constatarea potrivit căreia acordurile „rețelei Lombard” constituiau o încălcare foarte gravă prin natura lor.

143 Procedând astfel, după cum s-a precizat la punctul 93 din prezenta hotărâre, Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept în această privință. De altfel, trebuie arătat că, în cadrul examinării sale și contrar a ceea ce susține RZB, Tribunalul nu a încălcat criteriile menționate în liniile directoare, care califică de asemenea ca fiind încălcări foarte grave înțelegerile privind prețurile, cum este cazul celei care a fost stabilită în speță.

144 Prin urmare, al șaselea aspect al motivului examinat este neîntemeiat.

g) Cu privire la al șaptelea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește împărțirea recurențelor pe categoriile de încălcări reținute de Comisie

145 În cadrul celui de al șaptelea aspect, recurențele invocă, în esență, cinci critici.

i) Argumentele părților

146 Printr-o primă critică, întemeiată pe lipsa unui temei juridic, pe încălcarea principiilor răspunderii personale, al proporționalității sancțiunilor și al egalității ca urmare a atribuirii către instituțiile centrale a cotelor de piață ale băncilor din sectoarele descentralizate, Erste, RZB și ÖVAG repun în discuție, în esență, principiul atribuirii cotelor de piață ale sectoarelor descentralizate ale acestora în scopul clasificării pe categorii.

147 În această privință, recurențele menționate susțin, în primul rând, că, la punctele 356 și 373 din hotărârea atacată, Tribunalul a comis o eroare de drept estimând că, atribuindu-le respectivele cote de piață în vederea stabilirii amenzii, Comisia nu le-a imputat comportamentul ilicit al acestora din urmă și le-a sancționat doar „pentru propriul comportament”.

148 O astfel de atribuire ar însemna în realitate a le imputa răspunderea încălcărilor comise de băncile din sectoarele lor descentralizate în măsura în care poziția pe piață a respectivelor sectoare este luată în considerare în mod integral pentru stabilirea amenzii.

- 149 Erste, RZB și ÖVAG consideră, prin urmare, că această atribuire ar fi trebuit să fie apreciată din perspectiva criteriilor pe care Curtea le-a stabilit cu privire la imputabilitatea încălcărilor în cadrul unui grup de societăți, și anume posibilitatea unui control al întreprinderii și existența unei unități economice.
- 150 Comisia susține că criteriul determinant pentru împărțirea pe categorii este compararea puterii reale pe piață, care se bazează pe relațiile stabile ale băncilor descentralizate cu societățile lor centrale.
- 151 În al doilea rând, Erste susține că atribuirea către societățile centrale a cotelor de piață deținute de aproximativ 70 de case de economii austriece încalcă articolul 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17 coroborat cu punctul 1 secțiunea A al șaselea paragraf din liniile directoare. Astfel, aceste dispoziții nu ar permite să se impute unei întreprinderi cota de piață a unor întreprinderi terțe prezente în același sector de activitate.
- 152 De asemenea, Erste și RZB arată că o astfel de atribuire încalcă principiul răspunderii personale pentru comiterea de încălcări ale dreptului concurenței, precum și a principiul proporționalității sancțiunilor.
- 153 În sfârșit, RZB și ÖVAG afirmă că Tribunalul a încălcat și principiul egalității. În această privință, RZB critică Tribunalul pentru că a asimilat entitățile centrale ale sectoarelor descentralizate, marilor bănci centralizate în vederea clasificării pe categorii. Tribunalul ar fi trebuit să examineze dacă nu trebuia să se rețină doar o parte a cotelor de piață deținute de fiecare sector avut în vedere pentru a ține cont de faptul că, atunci când participă la reuniuni, o entitate centrală se limitează să transmită informații, în măsura în care aceasta nu poate interveni în numele băncilor și în măsura în care nu poate să dea instrucțiuni pentru a pune în aplicare eventualele acorduri.

- 154 Comisia amintește faptul că atribuirea cotelor de piață în decizia în litigiu se întemeiază nu pe constatări specifice privind participarea efectivă a băncilor descentralizate la încălcare, ci doar pe faptul că Comisia a sancționat societățile centrale pentru propriul comportament. Aceasta adaugă că niciun comportament al unui terț nu a fost imputat în speță.
- 155 Cu referire la RZB, Comisia subliniază că amenziile aplicate societăților centrale nu depășesc plafonul de 10 % din cifra de afaceri a întreprinderii, conform articolului 15 din Regulamentul nr. 17.
- 156 Prin urmare, această situație este diferită de cea în care ar fi fost necesar să se ia în considerare cifra de afaceri totală a grupului dacă societatea centrală și băncile descentralizate ar fi fost considerate o unitate economică.
- 157 În sfârșit, Comisia invocă inadmisibilitatea argumentului referitor la examinarea proporționalității amenzii, deoarece Curtea nu poate substitui, pentru motive de echitate, aprecierea Tribunalului cu propria apreciere.
- 158 Printr-o a doua critică, Erste și ÖVAG susțin că Tribunalul a încălcat dreptul lor la apărare statuând, la punctul 369 din hotărârea atacată, că indicația cuprinsă în comunicarea privind obiecțiunile potrivit căreia acestea erau societățile centrale ale sectorului caselor de economii și ale celui al băncilor populare era suficientă pentru respectarea dreptului lor la apărare.
- 159 În plus, acestea susțin că Comisia nu ar fi trebuit să se limiteze la o simplă afirmație generală și ar fi trebuit să informeze întreprinderile cu privire la concluziile pe care intenționa să le deducă din toate elementele de fapt referitoare la încălcare și în special cu privire la intenția sa de a le imputa cotele de piață deținute de sectorul lor descentralizat.

- 160 Printr-o a treia critică, Erste, RZB și ÖVAG impută Tribunalului faptul că nu a apreciat în mod corect rolul și funcțiile acestora în cadrul grupărilor bancare.
- 161 Erste contestă aprecierea Tribunalului de la punctul 401 din hotărârea atacată, potrivit căreia aceasta avea misiunea de „a reprezenta” sectorul caselor de economii cu ocazia reuniunilor bancare.
- 162 ÖVAG arată că, contrar a ceea ce a statuat Tribunalul, nu are nicio posibilitate de a angaja băncile populare autonome și nu formează cu acestea o unitate economică.
- 163 RZB susține că, contrar a ceea ce este indicat la punctul 405 din hotărârea atacată, nu dispune de o „expertiză mai însemnată și de informații mai de calitate” prin raportare la alte bănci din sectorul său descentralizat. În orice caz, aceasta susține că cele constatate de Tribunal privind legăturile pe care le avea cu sectorul său descentralizat se opuneau faptului de a imputa RZB cotele de piață ale acestui sector, în totalitatea lor.
- 164 În sfârșit, aceasta arată că nu are o capacitate comparabilă cu aceea a marilor bănci organizate de manieră ierarhică de a cauza prejudicii particularilor și că nici nu este în măsură să profite de practicile litigioase în lipsa unei cote de piață individuale semnificative sau a unei participări la câștigurile băncilor din sector.
- 165 Printr-o a patra critică, Erste susține că Tribunalul a confirmat în mod greșit, la punctele 455 și 458 din hotărârea atacată, aprecierea Comisiei privind cotele de piață deținute înainte sau după fuziunea sa cu GiroCredit. Aceasta consideră că ar fi trebuit clasificată într-o categorie inferioară.

- 166 Astfel, la punctul 457 din hotărârea atacată, Tribunalul a comis o eroare de drept apreciind că Erste rămânea clasificată în prima categorie. De asemenea, Tribunalul a încălcat principiul egalității de tratament și al proporționalității prin faptul că nu a făcut distincție, în vederea clasificării pe categorii, între deținerea unor cote de piață de 30 % și, respectiv, de 17 %.
- 167 Comisia arată că putea clasifica Erste în prima categorie după fuziunea cu GiroCredit, indiferent de cota de piață exactă. Pe de altă parte, aceasta invocă inadmisibilitatea argumentului întemeiat pe faptul că Comisia ar fi trebuit să țină cont de două ori de cotele de piață și de comportamentul EÖ, pentru motivul că Erste încearcă în realitate să obțină o simplă reexaminare a faptelor.
- 168 Printr-o a cincea critică, ÖVAG susține că, prin faptul că a reținut, la punctul 401 din hotărârea atacată, că recurenta are „în cadrul celor mai importante reuniuni”, un rol de reprezentantă a băncilor populare autonome, Tribunalul a efectuat o denaturare a faptelor. În ceea ce o privește nu ar fi fost dovedite niciodată schimburi de informații, precum și activități în rolul de coordonatoare și de reprezentantă a băncilor populare descentralizate.
- 169 În plus, Tribunalul a invocat în mod eronat o hotărâre a Curții Constituționale austriece din 23 iunie 1993 prezentată de Comisie, pentru a justifica atribuirea societății ÖVAG a cotelor de piață ale băncilor din sector (punctele 392-401 din hotărârea atacată). Astfel, acesta a efectuat fie o constatare a unor fapte a căror inexactitate rezulta din dosar, fie o denaturare a elementelor de probă. În orice caz, Tribunalul a depășit marja de apreciere de care dispunea. În replica sa, ÖVAG subliniază în special existența unei denaturări de către Tribunal a elementelor de probă, arătând că această denaturare intră în controlul Curții.
- 170 În sfârșit, ÖVAG susține că Tribunalul nu a examinat în mod expres situația sa, contrar modului în care a procedat cu privire la Erste și RZB și sectoarele lor respective.

- 171 Comisia arată lipsa de explicații din partea recurente și susține respingerea criticii. În ceea ce privește trimiterea la hotărârea Curții Constituționale austriece, Comisia contestă existența oricărei denaturări.

ii) Aprecieră Curții

- 172 Cu privire la prima critică, astfel cum a constatat Tribunalul la punctele 355-357 din hotărârea atacată, atribuirea de către Comisie a cotelor de piață ale băncilor din sectoarele descentralizate nu constituie o imputare a comportamentului ilicit al acestora din urmă societăților centrale.
- 173 Astfel, primul demers trebuie diferențiat de cel de al doilea în sensul că acesta vizează să asigure, astfel cum a considerat Tribunalul, că nivelul amenzilor aplicate societăților centrale reflectă în mod corespunzător gravitatea propriului comportament ilicit, în speță rolul esențial pe care acestea l-au deținut în cadrul diferitelor unități în calitate de reprezentante ale băncilor din sectoarele descentralizate, inclusiv pentru apărarea intereselor acestor bănci, și în calitate de centre de schimb reciproc de informații, rol care constituie un indiciu al influenței de fapt a acestora asupra comportamentului băncilor descentralizate.
- 174 Pentru a aprecia gravitatea acestui comportament este necesar, potrivit punctului 1 secțiunea A al patrulea și al șaselea paragraf din liniile directoare, să se țină seama de capacitatea economică efectivă a întreprinderilor de a denatura concurența și ponderea lor specifică și, prin urmare, de impactul real al comportamentului lor ilicit asupra concurenței.
- 175 Or, Tribunalul nu a comis o eroare de drept considerând că acest fapt necesită ca legăturile structurale stabile pe care le întrețin societățile centrale cu băncile din sectoarele descentralizate în ceea ce privește în special reprezentarea și schimbul de informații să fie luate de asemenea în considerare, deoarece, în temeiul acestor legături,

puterea economică efectivă a respectivelor societăți, și prin urmare capacitatea lor a aduce atingere concurenței, este susceptibilă să fie mai mare decât cea reprezentată de propria cifră de afaceri.

176 Dacă nu se luau în considerare cotele de piață ale entităților descentralizate, exista riscul să nu fie asigurat caracterul descurajator al amenzii, cerință generală care, astfel cum rezultă din punctul 1 secțiunea A al patrulea paragraf din liniile directoare, trebuie să orienteze Comisia cu ocazia stabilirii amenzii.

177 Din cele de mai sus rezultă că, pentru a evalua clasificarea pe categorii, Tribunalul a statuat, la punctul 357 din hotărârea atacată, fără a comite o eroare de drept, că Comisia a reținut comportamentul personal al societăților centrale și nu le-a imputat comportamentul ilicit al băncilor din sectoarele lor.

178 Prin urmare, recurentele nu pot invoca nerespectarea principiului răspunderii personale, al proporționalității sancțiunilor și al egalității, precum și a punctului 1 secțiunea A al șaselea paragraf din liniile directoare.

179 În consecință, prima critică cuprinsă în cel de al șaptelea aspect al motivului examinat trebuie respinsă.

180 Cu privire la a doua critică, aceasta trebuie respinsă de la început.

181 Într-adevăr, Curtea a statuat deja că, din momentul în care Comisia indică în mod expres, în comunicarea privind obiecțiunile, că va examina dacă este necesar să aplice amenzi întreprinderilor în cauză și enunță principalele elemente de fapt și de drept

susceptibile să conducă la aplicarea unei amenzi, precum gravitatea și durata presupusei încălcări și împrejurarea că aceasta a fost săvârșită „cu intenție sau din neglijență”, Comisia își îndeplinește obligația de a respecta dreptul întreprinderilor de a fi ascultate. Procedând astfel, Comisia le acordă elementele necesare pentru a se apăra nu numai împotriva unei constatări a încălcării, ci și împotriva aplicării unei amenzi (a se vedea Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 428 și jurisprudența citată).

182 Cu privire la nivelul amenzilor preconizate, potrivit unei jurisprudențe constante, a da astfel de indicații, atât timp cât aceste întreprinderi nu au fost în măsură să își prezinte observațiile privind obiecțiunile reținute împotriva acestora, ar însemna să se anticipeze în mod neadecvat decizia Comisiei (a se vedea Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 434 și jurisprudența citată).

183 Prin urmare, în mod întemeiat a putut să considere Tribunalul, la punctul 369 din hotărârea atacată, că aceste condiții erau îndeplinite în speță din moment ce Comisia a indicat în comunicarea privind obiecțiunile că Erste, RZB și ÖVAG erau societățile centrale ale sectoarelor lor respective și că o asemenea indicație era suficientă pentru a respecta dreptul la apărare al recurenților.

184 Cu privire la a treia critică, trebuie arătat că, la punctele 389-408 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat aprecierea faptelor făcută de Comisie în decizia în litigiu cu privire la rolul entităților centrale ale societăților recurente.

185 Recurențele vizează în realitate să obțină o simplă reexaminare a faptelor, care nu sunt susceptibile să fie discutate în cadrul unui recurs.

186 Prin urmare, este necesar să se respingă a treia critică.

187 Cu privire la a patra critică, potrivit căreia Erste susține că Tribunalul a menținut în mod eronat clasificarea sa în prima categorie și ar fi încălcat astfel principiile egalității de tratament și al proporționalității, trebuie amintit că, deși, în cadrul unui recurs, Curtea nu poate substitui, pentru motive de echitate, aprecierea Tribunalului cu propria apreciere, atunci când acesta se pronunță, în exercitarea competenței sale de fond, asupra cuantumului amenzilor aplicate unor întreprinderi ca urmare a încălcării de către acestea a dreptului comunitar, totuși exercitarea unei asemenea competențe nu poate da naștere, cu ocazia determinării cuantumului amenzilor respective, unei discriminări între întreprinderile care au participat la un acord sau la o practică concertată contrară articolului 81 alineatul (1) CE (Hotărârea din 25 ianuarie 2007, *Salzgitter Mannesmann/Comisia*, C-411/04 P, Rep., p. I-959, punctul 68 și jurisprudența citată).

188 La punctul 457 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat critica formulată de Erste în termenii următori:

„Cu privire la critica potrivit căreia cota de piață a [Grupului] BA, care este în jurul a 12-13 %, a fost inclusă, din eroare, în aceea de 30 % atribuită prin decizia [în litigiu] entității constituite de către societatea centrală și casele de economii, trebuie să se constate că, chiar dacă s-ar face deducerea cotei de piață deținute de [Grupul] BA, cota de piață rămasă de 17-18 % ar justifica tot clasificarea în prima categorie, dat fiind faptul că aceasta este în mod clar mai aproape de valoarea orientativă de 22 % decât cea de 11 % care aparține celei de a doua categorii. Prin urmare, în cadrul controlului legalității deciziei Comisiei, această critică trebuie respinsă, având în vedere faptul că, chiar presupunând că ar fi întemeiată, aceasta nu ar putea repune în discuție dispozitivul deciziei [în litigiu]. De altfel, în exercitarea competenței sale de fond, Tribunalul consideră că clasificarea societății Erste în prima categorie este justificată în vederea stabilirii unei amenzi având un quantum corespunzător”.

189 În această privință, referitor la împărțirea membrilor înțelegerii în mai multe categorii, fapt care determină o stabilire forfetară a cuantumului de plecare pentru întreprinderile din aceeași categorie, trebuie precizat că, la punctul 424 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat după cum urmează:

„În speță, Comisia nu a stabilit praguri precise pentru cele cinci categorii pe care le-a stabilit, ci a indicat în memoriile sale în apărare «valorile orientative», în jurul cărora se situează cotele de piață ale întreprinderilor clasificate în aceeași categorie. În ceea ce privește prima-a patra categorie, diferențele dintre aceste valori orientative sunt coerente și justificate în mod obiectiv. Într-adevăr, valoarea orientativă pentru a doua-a patra categorie reprezintă, de fiecare dată, o jumătate din valoarea orientativă a categoriei superioare și la fel este cazul cuantumului de pornire corespunzător.”

190 Rezultă din dosar că, în speță, categoriile sunt stabilite în funcție de cotele de piață deținute de fiecare societate, iar valorile orientative sunt stabilite la aproximativ 22 %, aproximativ 11 %, aproximativ 5,5 %, aproximativ 2,75 % și, respectiv, mai puțin de 1 % pentru ultima categorie.

191 Prin urmare, Tribunalul a hotărât în mod întemeiat că, indiferent de cota de piață deținută în mod efectiv de Erste, și anume 17-18 % sau 30 %, aceasta se situează în jurul valorii orientative de 22 % care implică clasificarea întreprinderii în prima categorie.

192 Pe de altă parte, conținutul liniilor directe cu referire la cuantumul amenzilor susceptibile să fie aplicate întreprinderilor părți la o înțelegere nu stabilește o metodă de calcul aritmetic al respectivelor amenzi (a se vedea în acest sens Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 266 și jurisprudența citată).

193 Rezultă astfel că în exercitarea competenței sale de fond, Tribunalul a putut, fără a comite o eroare de drept, să mențină clasificarea societății Erste în prima categorie.

194 Prin urmare, a patra critică cuprinsă în cel de al șaptelea aspect al motivului examinat trebuie respinsă.

195 Cu privire la a cincea critică, trebuie, în primul rând, să se respingă argumentul ÖVAG potrivit căruia Tribunalul nu a examinat situația sa.

196 Astfel, la punctele 389-408 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat în ansamblul lor legăturile existente între societățile centrale și sectoarele lor descentralizate și, în special, a constatat în cazul ÖVAG, la punctul 400 din respectiva hotărâre, că aceasta a confirmat că furniza băncilor din sectorul său servicii aferente unor funcții pe care aceste entități nu puteau să le asume singure având în vedere mica lor dimensiune și lipsa lor de resurse.

197 În ceea ce privește interpretarea hotărârii Curții Constituționale austriece, Tribunalul a amintit, la punctul 393 din hotărârea atacată, circumstanțele sesizării acestei instanțe și a analizat descrierea făcută de aceasta rolului societăților centrale și legăturilor acestora cu băncile descentralizate. Acesta a arătat în special că, potrivit Curții Constituționale, o rețea de drepturi și de obligații strâns legate s-a dezvoltat pe parcursul a numeroase decenii, fapt care se confirmă atât pentru sectorul Raiffeisen, avut în vedere de hotărârea sa, precum și pentru băncile populare și casele de economii.

198 În acest context, trebuie observat că susținerile formulate de ÖVAG privind constatarea unor fapte inexacte, denaturarea elementelor de probă și depășirea marjei de apreciere echivalează cu o repunere în discuție a unei aprecieri făcute de Tribunal cu privire la fapte expuse în cadrul unui element de probă prezentat de o parte.

199 Or, numai Tribunalul are competența de a aprecia valoarea care trebuie să fie atribuită elementelor care i-au fost prezentate, această apreciere neconstituind, cu excepția

cazului denaturării acestor elemente, o problemă de drept supusă ca atare controlului Curții (a se vedea Hotărârea din 21 septembrie 2006, Technische Unie/Comisia, C-113/04 P, Rec., p. I-8831, punctul 83 și jurisprudența citată).

200 În această privință, este suficient să se constate că ÖVAG nu prezintă elemente care să demonstreze existența denaturării pe care o susține în special.

201 Aceeași este situația și în ceea ce privește denaturarea pentru care recurenta critică Tribunalul că ar fi comis-o la punctul 401 din hotărârea atacată.

202 Prin urmare, a cincea critică cuprinsă în cel de al șaptelea aspect al motivului examinat trebuie respinsă în totalitate.

203 În consecință, al șaptelea aspect al motivului examinat trebuie respins în întregime, precum și, prin urmare, întregul motiv întemeiat pe erori de drept în aprecierea gravității încălcării.

2. Cu privire la motivul întemeiat pe erori de drept, lipsa motivării și denaturarea elementelor de probă în ceea ce privește existența circumstanțelor atenuante

204 Acest motiv se împarte, în esență, în trei aspecte.

a) Cu privire la primul aspect, întemeiat pe erori de drept, denaturarea și caracterul contradictoriu al motivelor în ceea ce privește comportamentul pasiv al societății ÖVAG

i) Argumentele părților

205 ÖVAG critică hotărârea atacată în ceea ce privește faptul că Tribunalul a respins totalitatea criticilor privind neluarea în considerare a unor circumstanțe atenuante.

206 Printr-o primă critică, ÖVAG impută Tribunalului faptul că s-a limitat să reproducă textul liniilor directoare fără a examina împrejurările cauzei și în special rolul său particular în cadrul „clubului Lombard”.

207 Printr-o a doua critică, ÖVAG consideră că Tribunalul a comis o eroare de drept la punctul 483 din hotărârea atacată, întemeindu-și aprecierea pe criteriul participării băncilor la reuniuni, criteriu care a fost de asemenea utilizat în cadrul împărțirii băncilor pe categorii. Procedând astfel, Tribunalul unea problema împărțirii băncilor în funcție de puterea lor pe piață cu aceea a recunoașterii unei circumstanțe atenuante. Or, potrivit recurenței, recunoașterea unei circumstanțe atenuante nu ar putea depinde de „caracterul sporadic” al participării unei întreprinderi la reuniuni. Într-adevăr, liniile directoare ar obliga Comisia să efectueze o apreciere diferențiată a rolurilor și nu o prezentare maniheistă de tipul „totul sau nimic”.

208 Printr-o a treia critică, ÖVAG invocă o denaturare a elementelor de probă la care Tribunalul ar fi supus prezentarea comună și faptele ce rezultă din dosarul privind participarea sa la înțelegere. Într-adevăr, aceasta nu ar fi pretins niciodată că s-ar fi distanțat de înțelegere, dar a subliniat în mod constant rolul modest pe care îl avea în cadrul acesteia (punctul 484 din hotărârea atacată).

- 209 Printr-o a patra critică, întemeiată pe o motivare contradictorie, ÖVAG arată că analiza care figurează la punctele 485 și 486 din hotărârea atacată este contradictorie în măsura în care ÖVAG este considerată „mare bancă” și „reprezentantă a unui sector”, deși Comisia nu a procedat la nicio verificare a sediilor sale, deși recurenta nu făcea parte din „cercul restrâns al băncilor” și deși nu participa decât la un număr limitat de reuniuni.
- 210 Comisia consideră că aceste critici sunt lipsite de relevanță numai în temeiul simplului fapt că, pentru motive de echitate, Curtea nu este competentă să substituie aprecierea Tribunalului cu propria apreciere.

ii) Aprecieria Curții

- 211 Referindu-se, la punctele 482 și 486 din hotărârea atacată, la jurisprudența privind, pe de o parte, elementele de natură să demonstreze rolul pasiv al unei întreprinderi în cadrul unei înțelegeri și, pe de altă parte, la participarea unei întreprinderi la una sau mai multe reuniuni și examinând, la punctele 483-485 și 487-489 din hotărârea atacată, modul în care Comisia a luat în considerare comportamentul fiecăreia dintre întreprinderi, Tribunalul nu s-a limitat la o simplă reproducere a liniilor directoare, ci, dimpotrivă, a efectuat o examinare circumstanțiată a elementelor invocate de ÖVAG.
- 212 Prin urmare, prima critică cuprinsă în primul aspect trebuie respinsă.
- 213 Cu privire la eroarea de drept care ar fi fost comisă de Tribunal la punctul 483 din hotărârea atacată, trebuie amintit, astfel cum Curtea a apreciat, că răspunderea unei anumite întreprinderi în cadrul încălcării articolului 81 alineatul (1) CE este reținută în mod valabil atunci când aceasta a participat la întâlniri având cunoștința de obiectul acestora, chiar dacă, în continuare, întreprinderea respectivă nu a pus în aplicare una sau alta dintre măsurile convenite în cadrul acestora (a se vedea Hotărârea din

15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, punctul 509).

- 214 Considerând, la punctul 483 din hotărârea atacată, că mai ales în funcție de participarea frecventă a băncilor la reuniunile cele mai importante a ales Comisia să le desemneze drept destinatare ale deciziei în litigiu, Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept.
- 215 De asemenea, contrar a ceea ce pretinde ÖVAG, respectivul criteriu este diferit de acela utilizat pentru împărțirea băncilor pe categorii. Astfel, în această ultimă situație, criteriul reținut este cel menționat la punctul 1 secțiunea A al șaselea paragraf din liniile directoare privind puterea economică a băncilor.
- 216 Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept considerând, la punctul 487 din hotărârea atacată, că diferențierea între bănci care ar putea rezulta din rolurile deținute de acestea în cadrul reuniunilor a fost „deja luată în considerare în cadrul împărțirii băncilor în diferite categorii”. Într-adevăr, anterior respectivei constatări, acesta a creat o imagine de perspectivă a clasificării între băncile care au avut un rol mai important în cadrul reuniunilor și poziția acestora pe piață pentru a conchide că erau avute în vedere aceleași bănci.
- 217 Rezultă că a doua critică cuprinsă în primul aspect al motivului examinat trebuie respinsă.
- 218 Cu privire la a treia critică, trebuie constatat că recurenta nu a prezentat niciun element de natură să demonstreze existența unei denaturări a elementelor de probă.

219 În consecință, această a treia critică cuprinsă în primul aspect al motivului examinat trebuie respinsă.

220 Cu privire la a patra critică, trebuie să se constate, astfel cum arată Comisia, că susținerile recurente sunt invocate cu titlu de circumstanțe atenuante pentru prima dată în faza de recurs.

221 Or, potrivit unei jurisprudențe constante, a permite unei părți să invoce pentru prima dată în fața Curții un motiv pe care nu l-a invocat în fața Tribunalului ar însemna să i se permită acesteia să sesizeze Curtea, a cărei competență în materie de recurs este limitată, cu un litigiu extins în raport cu cel prezentat în fața Tribunalului. Prin urmare, în cadrul unui recurs, competența Curții se limitează la examinarea aprecierii făcute de Tribunal privind motivele dezbătute în fața acestuia (a se vedea în special Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 165).

222 Prin urmare, aceste susțineri sunt inadmisibile în faza de recurs.

223 În consecință, primul aspect al motivului examinat trebuie respins în totalitate.

b) Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept privind participarea autorităților publice la reuniunile bancare

i) Argumentele părților

224 BA-CA susține că, la punctul 505 din hotărârea atacată, Tribunalul a comis o eroare de drept prin faptul că a omis să țină cont de participarea autorităților publice ca circumstanță atenuantă.

225 Astfel, din practica decizională a Comisiei și din jurisprudența Curții ar rezulta că tolerarea unui comportament de legiutorul național sau de autoritățile publice constituie o circumstanță atenuantă și justifică astfel reducerea cuantumului amenzii, și aceasta independent de dimensiunea întreprinderilor în cauză.

226 Mai exact, BA-CA critică Tribunalul pentru faptul că, la punctul 505 din hotărârea atacată, a statuat că tolerarea încălcării din partea autorităților publice nu poate fi luată în considerare „având în vedere în special mijloacele de care dispun băncile pentru a obține informații juridice precise și corecte”. Pe de o parte, această condiție nu ar fi conformă jurisprudenței Curții, în special Hotărârii din 9 septembrie 2003, CIF (C-198/01, Rec., p. I-8055, punctul 57). Pe de altă parte, o astfel de condiție ar duce la o discriminare în defavoarea anumitor întreprinderi, în funcție de obiectul lor social.

227 Comisia consideră, cu titlu principal, că aceste afirmații sunt inadmisibile pentru motivul că acestea constau în repetarea faptelor expuse în fața Tribunalului. În subsidiar, respectivele afirmații ar fi lipsite de temei juridic.

ii) Aprecierea Curții

228 La punctul 505 din hotărârea atacată, Tribunalul a arătat cele ce urmează:

„Cu privire la participarea anumitor autorități publice ([Banca Națională a Austriei], Ministerul Finanțelor și Wirtschaftskammer) la reuniuni, elementele invocate de recurente nu sunt suficiente pentru a întemeia o îndoială rezonabilă în ceea ce privește caracterul ilicit al reuniunilor din perspectiva dreptului comunitar al concurenței. Chiar dacă nu este exclus ca, în anumite circumstanțe, un cadru juridic național sau un comportament al autorităților naționale să poată constitui circumstanțe atenuante (a se vedea, prin analogie, Hotărârea CIF, punctul 258 de mai sus, punctul 57), aprobarea sau tolerarea încălcării din partea autorităților austriece nu poate fi luată în considerare în acest sens în speță, având în vedere în special mijloacele de care dispun băncile pentru a obține informații juridice precise și corecte.”

229 Prima teză a respectivului punct constituie o apreciere de fapt a Tribunalului care nu poate fi pusă în discuție în faza de recurs.

230 Cu privire la a doua teză a respectivului punct, trebuie să se constate de la început că Tribunalul nu a comis o eroare de drept.

231 Pe de o parte, contrar a ceea ce susține BA-CA, în Hotărârea CIF, citată anterior, întrebarea preliminară se raporta, în cadrul articolului 81 CE, la rolul autorității naționale de concurență atunci când înțelegerea este impusă sau favorizată de o dispoziție legislativă națională care justifică sau întărește efectele acesteia. Curtea a statuat, la punctul 57 din această hotărâre, că „la momentul stabilirii nivelului sancțiunii, comportamentul întreprinderilor în cauză poate fi apreciat în lumina

circumstanței atenuante pe care ar constitui-o cadrul juridic național”. Rezultă că Hotărârea CIF nu se referă deloc la participarea autorităților publice la înțelegere.

232 În plus, astfel cum subliniază avocatul general la punctul 404 din concluzii, legea austriacă ce permitea instituțiilor bancare să acționeze concertat a fost abrogată cel mai târziu la 1 ianuarie 1994, și anume cu un an înainte de perioada încălcării la care se referă decizia în litigiu.

233 Pe de altă parte, BA-CA nu poate invoca o încălcare a principiului egalității. Astfel, Curtea a statuat în repetate rânduri în sensul că practica decizională anterioară a Comisiei nu constituie cadru juridic pentru amenziile în materie de concurență și că decizii privind alte cauze au un caracter indicativ în ceea ce privește existența discriminărilor (a se vedea Hotărârea din 21 septembrie 2006, JCB Service/Comisia, C-167/04 P, Rec., p. I-8935, punctul 205).

234 Din cele de mai sus rezultă că criticile invocate de BA-CA trebuie respinse și, prin urmare, și al doilea aspect al motivului examinat.

c) Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în aprecierea caracterului public al reuniunilor

i) Argumentele părților

235 BA-CA susține că, la punctul 506 din hotărârea atacată, Tribunalul a comis o eroare de drept prin faptul că nu a reținut notorietatea publică a reuniunilor pentru a-i acorda o reducere a amenzii.

236 În primul rând, Tribunalul ar fi încălcat principiile de administrare a probelor prin faptul că nu a examinat pe fond documentele prezentate de BA-CA care dovedesc notorietatea publică a obiectivului și a conținutului reuniunilor.

237 În al doilea rând, Tribunalul ar fi reprodus în mod eronat prezentarea faptelor făcută BA-CA în măsura în care aceasta nu a susținut în mod precis că notorietatea publică a reuniunilor demonstrează legalitatea acestora.

238 În al treilea rând, Tribunalul ar depăși ceea ce se poate solicita considerând că opinia publică trebuie să aibă o cunoaștere perfectă a întâlnirilor în cadrul reuniunilor pentru a fi posibilă acordarea unei reduceri a amenzii.

239 Comisia consideră că aceste susțineri sunt inadmisibile și în subsidiar neîntemeiate. În opinia acesteia, nu există nicio jurisprudență potrivit căreia participanții la o înțelegere ar putea aprecia că practicile lor sunt legale în temeiul faptului că anumite comportamente sunt notorii. Dacă ar fi așa, ar fi de ajuns ca anumite practici să fie făcute publice pentru a evita sancțiuni pecuniare. În această privință, Tribunalul arată în mod clar că notorietatea nu este determinantă.

ii) Aprecieria Curții

240 Cu privire la primele două susțineri, acestea trebuie respinse, pentru motivul că BA-CA nu a furnizat elemente indispensabile pentru examinarea unei denaturări a elementelor de probă reținute de Tribunal în constatările efectuate la punctul 506 din hotărârea atacată.

241 Cu privire la a treia susținere, trebuie să se constate că Tribunalul nu a reținut faptul că publicul trebuia să aibă o cunoaștere perfectă a înțelegerilor, ci doar că înțelegerea trebuia să fie cunoscută în mod public în întreaga sa amploare. Prin urmare, respectiva susținere trebuie respinsă ca neîntemeiată.

242 Din cele de mai sus rezultă că al treilea aspect al prezentului motiv trebuie respins, precum și, prin urmare, întregul motiv întemeiat pe erori de drept, pe nemotivare și pe denaturarea elementelor de probă în ceea ce privește existența unor circumstanțe atenuante.

3. Cu privire la motivul întemeiat pe o încălcare a comunicării privind cooperarea

243 Acest motiv cuprinde, în esență, două aspecte.

a) Cu privire la primul aspect, întemeiat pe faptul că Tribunalul nu ar fi apreciat în mod corect marja de apreciere a Comisiei

i) Argumentele părților

244 BA-CA susține că Tribunalul nu a apreciat în mod corect marja de apreciere de care dispune Comisia în cadrul punerii în aplicare a comunicării privind cooperarea, nici limitele controlului său jurisdicțional.

245 Astfel, secțiunea D a comunicării privind cooperarea nu ar conferi Comisiei nicio putere de apreciere în ceea ce privește aspectul, pe de o parte, dacă informațiile furnizate de întreprindere au facilitat sarcina Comisiei și, pe de altă parte, dacă întreprinderea care a cooperat trebuie să primească o reducere a amenzii. Nici trimiterea la Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, nu ar fi de natură să justifice existența unei puteri de apreciere nelimitate a Comisiei. În plus și contrar a ceea ce a statuat Tribunalul la punctul 532 din hotărârea atacată, aprecierea unei cooperări a unei întreprinderi este supusă competenței de fond a Tribunalului.

246 Comisia consideră că afirmațiile ÖVAG sunt eronate.

ii) Aprecierea Curții

247 De la început, trebuie respins primul aspect al prezentului motiv.

248 Astfel, la punctul 394 din Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, Curtea a statuat că Comisia dispune de o putere de apreciere pentru a evalua dacă informațiile sau documentele furnizate în mod voluntar de întreprinderi au facilitat sarcina sa și dacă trebuie să se acorde întreprinderilor o reducere în temeiul secțiunii D punctul 2 din comunicarea privind cooperarea.

249 Prin urmare, la punctul 532 din hotărârea atacată, Tribunalul a statuat fără a comite o eroare de drept că o astfel de evaluare din partea Comisiei nu face decât obiectul unui control restrâns.

250 Rezultă că primul aspect al motivului examinat trebuie respins ca neîntemeiat.

b) Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în aplicarea comunicării privind cooperarea.

i) Cu privire la prima critică, întemeiată pe o eroare de drept în ceea ce privește cerința contribuției cu o „valoare adăugată” ca urmare a cooperării și pe o încălcare a principiului egalității de tratament

— Argumentele părților

251 În esență, RZB și BA-CA susțin că, la punctul 553 din hotărârea atacată, Tribunalul a comis o eroare de drept atunci când a hotărât că pentru a permite o reducere a cuantumului amenzii Comisia putea să solicite, în cazul cooperării, ca această cooperare să aducă o „valoare adăugată”.

252 De asemenea, BA-CA arată că Tribunalul a încălcat principiul egalității de tratament atunci când a utilizat acest criteriu. Respectarea criteriului menționat ar fi trebuit să îi acorde o reducere mai importantă a cuantumului amenzii în măsura în care cooperarea sa era mai importantă și superioară din punct de vedere calitativ celei a altor bănci.

— Aprecierea Curții

- 253 Având în vedere că primul argument nu este decât o reiterare a aceluiași argument dezvoltat în fața Tribunalului, acesta este inadmisibil în cadrul unui recurs.
- 254 Cu privire la al doilea argument, trebuie amintit că, în cadrul unui recurs, controlul Curții are ca obiect, pe de o parte, să examineze în ce măsură Tribunalul a luat în considerare în mod corect din punct de vedere juridic toți factorii esențiali pentru aprecierea gravității unui anumit comportament în lumina articolului 81 CE și a articolului 15 din Regulamentul nr. 17 și, pe de altă parte, să verifice dacă Tribunalul a răspuns corespunzător cerințelor legale tuturor argumentelor invocate de recurentă, care urmăresc anularea sau reducerea amenzii (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 244 și jurisprudența citată).
- 255 În schimb, cu privire la amploarea reducerii amenzii, Curtea nu este competentă să substituie aprecierea Tribunalului, efectuată în exercitarea competenței sale de fond, cu propria apreciere (a se vedea în acest sens Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 245).
- 256 În această privință, trebuie arătat că, la punctele 553-557 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat și ulterior a constatat că valoarea adăugată a documentelor depuse de recurente nu justifică o reducere mai importantă a cuantumului amenzilor. O astfel de apreciere a faptelor intră în competența exclusivă a Tribunalului, Curtea neputând, potrivit unei jurisprudențe deja amintite în cadrul prezentei hotărâri, să își substituie aprecierea în faza de recurs.
- 257 Prin urmare, rezultă că această critică trebuie declarată inadmisibilă în măsura în care are ca obiect reexaminarea reducerii amenzii.

ii) Cu privire la a doua critică, întemeiată pe erori de drept în cadrul examinării amploirii cooperării întreprinderilor, pe o încălcare a principiului egalității de tratament, al protecției încrederii legitime, al respectării dreptului la apărare și al insuficienței motivării

258 A doua critică se împarte, în esență, în șase aspecte.

— Cu privire la primul aspect al celei de a doua critici

Argumentele părților

259 Printr-un prim argument, întemeiat pe o contradicție de motive, RZB susține că Tribunalul s-a abținut să țină cont de faptul că anumite răspunsuri date Comisiei erau nu doar voluntare (punctul 542 din hotărârea atacată), ci depășeau informațiile solicitate de aceasta (punctul 552 din hotărârea atacată).

260 Printr-un al doilea argument, RZB arată că poziția dezvoltată la punctul 541 din hotărârea atacată ar permite Comisiei să adreseze întreprinderilor pe care le consideră că aparțin unei înțelegeri, solicitări de informații formulate în termeni foarte vagi și antrenând consecințe pentru întreprinderile care nu răspund. Comisia ar exercita astfel o presiune insuportabilă asupra acestor întreprinderi prin adresarea de simple întrebări standard, punându-le în situația de a depune mărturie contra lor înseși. Raționamentul urmat ar încălca dreptul la apărare astfel cum acesta a fost consacrat în Hotărârea din 18 octombrie 1989, Orkem/Comisia (374/87, Rec., p. 3283, punctul 32).

261 RZB precizează că această jurisprudență nu a fost pusă în discuție de regula stabilită de Curte în Hotărârea din 29 iunie 2006, Comisia/SGL Carbon (C-301/04 P, Rec., p. I-5915, punctul 48), deoarece problemele ridicate erau mai bine definite și mai concrete decât în cauza de față.

262 Potrivit Comisiei, RZB nu ia în considerare faptul că aceasta nu poate să țină cont de informațiile rezultate dintr-o cooperare voluntară în sensul comunicării privind cooperarea decât dacă acestea facilitează sarcina sa în constatarea și reprimarea încălcării și constituie un tip de cooperare veritabilă. Or, informațiile furnizate de RZB ar fi descris doar contextul istoric al „rețelei Lombard” și conținutul reuniunilor înțelegerii care erau deja în posesia Comisiei. Prin urmare, ar fi lipsit indispensabila „valoare adăugată”.

263 Pe de altă parte, Comisia subliniază că a fost informată, la momentul în care a interogat recurențele, că ansamblul produselor bancare era discutat cu ocazia numeroaselor reuniuni și că acestea se înscriau într-o rețea, astfel încât cadrul încălcării și, prin urmare, obiectul investigației erau în mod clar identificate, în special în ceea ce privește întreprinderile care au participat la reuniuni, natura încălcării și obiectul acordurilor.

264 În sfârșit, Comisia precizează că întrebările s-au referit la ansamblul reuniunilor ținute în mod regulat, astfel încât întreprinderile nu trebuiau să aleagă sau să evalueze reuniunile susceptibile să constituie încălcări ale articolului 81 CE.

Aprecierea Curții

265 Cu privire la primul argument, contrar a ceea ce susține RZB, Tribunalul nu s-a contrazis atunci când a considerat, la punctul 542 din hotărârea atacată, că „din considerentul 546 al deciziei [în litigiu] rezultă că [...] Comisia a recunoscut caracterul

voluntar al răspunsurilor la întrebările privind conținutul reuniunilor coluzive” și, la punctul 552 din respectiva hotărâre, că „în considerentul 553 al deciziei [în litigiu], Comisia a recunoscut că băncile au furnizat în mod voluntar, în prezentarea comună a faptelor, informații care le depășesc pe cele care le solicitase aceasta”.

266 Într-adevăr, prima constatare se raportează la comunicarea de documente și informații în cadrul solicitării de informații adresate de Comisie băncilor la 21 septembrie 1998 pe parcursul procedurii prevăzute la articolul 11, alineatele (2)-(4) din Regulamentul nr. 17.

267 În schimb, a doua constatare se referă la conținutul prezentării comune a faptelor, efectuată de bănci în cursul procedurii prealabile, dar ulterior răspunsurilor acestora la solicitarea de informații menționată mai sus.

268 Pe de altă parte, la punctul 545 din hotărârea atacată, Tribunalul a hotărât în mod întemeiat că „în orice caz, aceeași ar fi situația și în cazul ipotezei unei aprecieri divergente a caracterului voluntar al prezentării [acestor] documente”, din moment ce Comisia a fost de acord deja cu o reducere de 10 % a amenzilor.

269 Rezultă că primul argument din cadrul primului aspect al celei de a doua critici trebuie respins.

270 Cu privire la al doilea argument, referitor la respectarea dreptului la apărare, trebuie amintit că respectarea dreptului la apărare în orice procedură susceptibilă să conducă la aplicarea unor sancțiuni, în special a unor amenzi sau penalități cu titlu cominatoriu, constituie un principiu fundamental al dreptului comunitar, care trebuie respectat chiar dacă este vorba despre o procedură ce are caracter administrativ (a se vedea Hotărârea din 29 iunie 2006, SGL Carbon/Comisia, C-308/04 P, Rec., p. I-5977, punctul 94).

- 271 Dacă, pentru a păstra efectul util al articolului 11 alineatele (2) și (5) din Regulamentul nr. 17, Comisia are dreptul să oblige întreprinderea să furnizeze toate informațiile necesare privind faptele de care aceasta poate avea cunoștință și să îi comunice, dacă este cazul, documentele aferente care sunt în posesia sa, chiar dacă acestea pot fi utilizate, împotriva sa ori împotriva unei alte întreprinderi, la stabilirea existenței unui comportament anticoncurențial, totuși aceasta nu ar putea, printr-o solicitare de informații, să aducă atingere dreptului la apărare recunoscut întreprinderii (Hotărârea Orkem/Comisia, citată anterior, punctul 34).
- 272 Cu toate acestea, în speță, este suficient să se constate că niciodată Comisia nu a luat o „decizie” în sensul articolului 11 alineatele (2) și (5) din Regulamentul nr. 17. Prin urmare, argumentul întemeiat pe faptul că, la punctul 541 din hotărârea atacată, Tribunalul nu a respectat jurisprudența consacrată prin Hotărârea Orkem/Comisia, citată anterior, trebuie respins.
- 273 Așadar, al doilea argument trebuie respins, precum și, prin urmare, totalitatea primul aspect al celei de a doua critici.

— Cu privire la al doilea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe erori de drept în cadrul aprecierii prezentării comune a faptelor

Argumentele părților

- 274 În primul rând, RZB și BA-CA susțin că, la punctul 556 din hotărârea atacată, Tribunalul a comis o eroare de drept considerând că explicațiile de context care se referă la practici contrare dreptului concurenței nu pot fi considerate drept o cooperare în cadrul procedurii în sensul comunicării privind cooperarea, deoarece acestea pot constitui un mijloc de apărare pentru întreprinderi. Potrivit BA-CA, nu există nicio normă de drept potrivit căreia un document pe care părțile îl utilizează în cadrul

apărării nu poate, în același timp, să furnizeze Comisiei informații prețioase și utile pe fond și care să contribuie la constatarea încălcării.

275 În al doilea rând, RZB arată că analiza Tribunalului este incorectă, deoarece raționamentul Comisiei ar fi contrar propriei sale practici decizionale. În această privință, recurenta se referă la capitolul II secțiunea A punctul 9 litera (a) și la capitolul IV din Comunicarea Comisiei privind imunitatea la amenzi și reducerea cuantumului amenzilor în cauzele referitoare la înțelegeri (JO 2006, C 298, p. 17, Ediție specială, 08/vol. 5, p. 3).

276 În al treilea rând, BA-CA susține că Tribunalul a comis o eroare hotărând că, la aprecierea privind utilitatea cooperării voluntare a băncilor, Comisia putea să țină cont de faptul că acestea nu i-au furnizat, odată cu prezentarea comună a faptelor, „ansamblul documentelor privind reuniunile”.

277 Potrivit acesteia, nu ar exista nicio regulă în acest sens. În plus, având în vedere amploarea încălcării, BA-CA nu putea să furnizeze aceste documente decât în mod eșalonat în timp.

278 În al patrulea rând, BA-CA arată că hotărârea atacată este afectată de o contradicție. Astfel, deși prezentarea comună a faptelor a contribuit la constatarea încălcării, Tribunalul nu a acordat nicio reducere de amendă în favoarea sa.

Aprecieria Curții

279 În mod întemeiat și fără a comite nicio eroare de drept și nicio contradicție de motivare, Tribunalul a hotărât, la punctele 554-558 din hotărârea atacată, că Comisia nu a considerat ca „fapte noi” documentele depuse în anexă la prezentarea comună a faptelor, că aceasta a ținut seama de „caracterul incomplet al [respectivelor] anexe” și că „băncile au utilizat [prezentarea comună a faptelor] pentru a prezenta propria viziune privind reuniunile și, prin urmare, ca un mijloc de apărare”.

280 Într-adevăr, trebuie amintit că, astfel cum rezultă chiar din modul de redactare a secțiunii D punctul 2 din comunicarea privind cooperarea și în special din cuvintele introductive „Acesta poate fi cazul în special [...]”, Comisia dispune de o putere de apreciere în această privință (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 394).

281 În plus și mai ales, o reducere acordată în temeiul comunicării privind cooperarea nu poate fi justificată decât atunci când informațiile furnizate și, în general, comportamentul întreprinderii în cauză demonstrează o veritabilă cooperare din partea acesteia (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 395).

282 Astfel cum rezultă din însăși noțiunea de cooperare, astfel cum este prevăzută în textul comunicării privind cooperarea și în special în introducerea și în secțiunea D punctul 1 din această comunicare, într-adevăr doar atunci când comportamentul întreprinderii vizate demonstrează un astfel de spirit de cooperare poate fi acordată o reducere pe baza comunicării respective (Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 396).

283 Or, astfel cum a constatat Tribunalul la punctele 554-557 din hotărârea atacată, întrucât RZB și BA-CA au furnizat o prezentare a faptelor incompletă, confirmativă și fără o „valoare adăugată”, acestea nu pot să invoce un astfel de comportament.

284 Prin urmare, al doilea aspect al celei de a doua critici trebuie respins.

— Cu privire la al treilea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe o eroare de drept referitoare la aprecierea privind recunoașterea de către RZB a scopului anticoncurențial al încălcării și pe o încălcare a principiului egalității de tratament

Argumentele părților

285 RZB critică Tribunalul pentru faptul că a ignorat, la punctul 559 din hotărârea atacată, valoarea specială a mărturisirii sale, deși Comisia s-a întemeiat în mod expres pe acest element pentru a argumenta că nu era necesar să se examineze impactul concret al reuniunilor.

286 Analiza, efectuată la respectivul punct 559, ar încălca principiul egalității de tratament, deoarece, în ciuda mărturisirilor, RZB a fost tratată la fel ca celelalte bănci. RZB solicită Curții să rectifice eroarea Tribunalului și consideră că o reducere a amenzii cu 10 % ar fi justificată.

287 Comisia arată că, la punctul 426 din decizia în litigiu, a explicat și a demonstrat deja că reuniunile vizau să limiteze concurența și că mărturisirea nu aducea nimic nou.

Aprecierea Curții

288 Prin faptul că a considerat, la punctul 559 din hotărârea atacată, că „revine [Comisiei] competența să aprecieze, în fiecare caz individual, dacă o astfel de mărturisire a facilitat în mod efectiv sarcina sa”, Tribunalul nu a comis o eroare de drept.

289 Într-adevăr, astfel cum s-a precizat la punctul 248 din prezenta hotărâre, Comisia dispune de o largă putere de apreciere a cooperării întreprinderilor în cadrul procedurii.

290 În plus, având în vedere că mărturisirea nu a facilitat sarcina Comisiei, ci, astfel cum a constatat Tribunalul, a confirmat doar propriile constatări ale acesteia, argumentul prezentat de RZB întemeiat pe nerespectarea principiului egalității nu poate fi admis.

291 Prin urmare, al treilea aspect al acestei a doua critici trebuie respins.

— Cu privire la al patrulea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe o răsturnare a sarcinii probei privind valoarea cooperării din partea RZB și pe o încălcare a principiului protecției încrederii legitime

Argumentele părților

292 RZB critică Tribunalul pentru faptul că a impus o răsturnare a sarcinii probei atunci când a hotărât, la punctele 546-551 din hotărârea atacată, că, pentru a obține o reducere

a amenzii mai mare de 10 %, ar fi trebuit să se stabilească de către recurentă că fără elementele de probă furnizate Comisia nu era în măsură să probeze încălcarea.

293 Pe de o parte, această analiză ar fi contrară secțiunii D punctul 2 a doua liniuță din comunicarea privind cooperarea și ar încălca, în consecință, principiul protecției încrederii legitime. Pe de altă parte, respectiva analiză ar fi înconciliabilă cu obligația Comisiei de a stabili, în procedurile administrative, circumstanțe de fapt atât favorabile, cât și defavorabile.

294 În opinia Comisiei, susținerile RZB sunt eronate. Aceasta precizează că, potrivit secțiunii D punctul 2 a treia liniuță din comunicarea privind cooperarea, mijloacele de probă prezentate trebuie să contribuie la confirmarea existenței încălcării. Or, în urma verificărilor, Comisia ar fi dispus de documentele necesare pentru constatarea faptelor esențiale și, prin urmare, ar fi furnizat chiar ea însăși elementele constitutive ale încălcării. Această probă nu a fost contestată de RZB.

Aprecierea Curții

295 La punctul 551 din hotărârea atacată, Tribunalul a hotărât că „recurente nu au stabilit că documentele prezentate ca răspuns la solicitările de informații erau necesare pentru a permite Comisiei să identifice ansamblul reuniunilor esențiale, nici că în lipsa acestora elementele de probă obținute prin intermediul verificărilor ar fi fost insuficiente pentru a dovedi esențialul încălcării și pentru a adopta o decizie prin care să aplice amenzi”.

296 În măsura în care argumentarea RZB încearcă să repună în discuție această apreciere a faptelor efectuată de Tribunal, ea este inadmisibilă în cadrul prezentului recurs.

297 Cu privire la pretinsa răsturnare a sarcinii probei, trebuie amintit că, dacă Comisia era obligată să motiveze rațiunile pentru care consideră că elementele furnizate de întreprinderi în cadrul comunicării privind cooperarea constituie o contribuție care justifică sau nu justifică o reducere a amenzii aplicate, revine în schimb întreprinderilor care doresc să conteste decizia Comisiei în această privință să demonstreze că, în lipsa unor astfel de informații furnizate în mod voluntar de aceste întreprinderi, Comisia nu ar fi fost în măsură să dovedească esențialul încălcării și să adopte, așadar, o decizie prin care să aplice amenzi.

298 În aceste condiții, în mod întemeiat, la punctul 551 din hotărârea atacată, Tribunalul a hotărât în mod implicit că recurențele trebuiau să furnizeze o astfel de probă.

299 Prin urmare, al patrulea aspect al celei de a doua critici trebuie respins.

— Cu privire la al cincilea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe erori de drept și pe o motivare contradictorie în cadrul analizei Tribunalului referitoare la valoarea documentelor suplimentare comunicate de BA-CA

Argumentele părților

300 BA-CA contestă, în esență, aprecierea Tribunalului cuprinsă la punctele 560-563 din hotărârea atacată, în ceea ce privește valoarea celor 33 de dosare care conțineau mai mult de 10 000 de pagini de documente pe care le-a adresat Comisiei.

301 În primul rând, BA-CA susține că Tribunalul a devalorizat cooperarea sa măbind fără încetare cerințele care trebuie îndeplinite pentru a beneficia de o reducere a amenzii. Aceasta critică în special comparația pe care o face Tribunalul între valoarea care trebuie dată acestor documente și aceea care trebuie dată prezentării comune a faptelor.

302 În al doilea rând, recurenta arată că motivarea Tribunalului este contradictorie, deoarece, având în vedere prezentarea comună a faptelor, acesta refuză să acorde o reducere a amenzii în lipsa unor documente noi, în timp ce se stabilește că, în cadrul prezentării voluntare de documente, recurenta a comunicat 10 000 de pagini de documente noi din care o parte a fost utilizată în mod incontestabil în cadrul deciziei în litigiu.

303 Comisia invocă inadmisibilitatea acestui argument ținând cont că acesta reia un argument prezentat în fața Tribunalului. În plus, aceasta subliniază că faptul că sunt documente noi, în sensul că acestea nu au fost încă prezentate, nu este suficient în sine pentru ca respectivele documente să constituie o contribuție utilă cu titlu de cooperare.

Aprecieria Curții

304 Tribunalul nu a comis nicio eroare de drept prin faptul că a statuat, la punctul 560 din hotărârea atacată, că „[...] prezentarea de documente suplimentare de către una dintre bănci nu poate justifica o reducere ulterioară a amenzii sale cu titlu individual decât dacă această cooperare a furnizat în mod efectiv elemente noi și utile față de cele furnizate în comun de către toate întreprinderile”.

305 Într-adevăr, astfel cum s-a amintit la punctele 281-283 din prezenta hotărâre, o reducere întemeiată pe comunicarea privind cooperarea nu ar putea fi justificată decât atunci când informațiile furnizate pot fi considerate ca demonstrând o veritabilă

cooperare din partea acesteia, fiind subînțeles că obiectivul reducerii cuantumului amenzii constă în a recompensa o întreprindere pentru o contribuție cu ocazia procedurii administrative, care a permis Comisiei să constate mai ușor o încălcare.

306 Din moment ce a constatat că documentele prezentate de BA-CA nu constituiau elemente noi sau utile față de cele furnizate în prezentarea comună a faptelor, Tribunalul a statuat în mod întemeiat, la punctul 562 din hotărârea atacată, că, în acest temei, Comisia nu era obligată să acorde societății BA-CA o reducere suplimentară a amenzii.

307 Rezultă că al cincilea aspect al celei de a doua critici trebuie respins.

— Cu privire la al șaselea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe neluarea în considerare a răspunsurilor BA-CA la comunicarea privind obiecțiunile

Argumentele părților

308 BA-CA contestă aprecierea Tribunalului expusă la punctul 564 din hotărârea atacată, potrivit căreia Comisia nu era obligată să țină cont, cu titlu de cooperare, de răspunsul acesteia la comunicarea privind obiecțiunile.

309 Comisia consideră că susținerea BA-CA este eronată.

Aprecierea Curții

310 În această privință, trebuie subliniat că o comunicare privind obiecțiunile este un document cu caracter procedural și pregătitor care, pentru a asigura exercitarea eficientă a dreptului la apărare, delimitează obiectul procedurii administrative inițiate de Comisie, împiedicând-o astfel pe aceasta din urmă să rețină alte obiecțiuni în decizia sa prin care finalizează procedura vizată (a se vedea în special Ordonanța din 18 iunie 1986, *British American Tobacco și Reynolds Industries/Comisia*, 142/84 și 156/84, Rec., p. 1899, punctele 13 și 14). Prin urmare, este inerent naturii acestei comunicări să fie provizorie și susceptibilă de modificări la momentul evaluării efectuate ulterior de Comisie, pe baza observațiilor care i-au fost prezentate ca răspuns de către părți și a altor constatări de fapt (a se vedea în acest sens Hotărârea *SGL Carbon/Comisia*, citată anterior, punctul 62).

311 Într-adevăr, Comisia trebuie să țină cont de elementele ce rezultă din întreaga procedură administrativă, fie pentru a înlătura obiecțiuni care ar fi neîntemeiate, fie pentru a rectifica și a completa atât în fapt, cât și în drept argumentarea sa în susținerea obiecțiunilor pe care le reține. Astfel, comunicarea privind obiecțiunile nu împiedică Comisia să își modifice poziția în favoarea întreprinderilor implicate (a se vedea Ordonanța *British American Tobacco și Reynolds Industries/Comisia*, citată anterior, punctul 13).

312 Nu este exclus ca întreprinderile, ulterior comunicării privind obiecțiunile și în special în răspunsul acestora la respectiva comunicare, să poată furniza Comisiei informații decisive care să justifice ca aceasta să le acorde o reducere a amenzii în temeiul comunicării privind cooperarea.

313 Totuși, în această privință, la punctul 564 din hotărârea atacată, Tribunalul a considerat în mod implicit că nu era cazul în speță în ceea ce privește răspunsul BA-CA la comunicarea privind obiecțiunile.

314 În aceste condiții, având în vedere că BA-CA nu a susținut o denaturare a elementelor de probă de către Tribunal, al șaselea aspect al celei de a doua critici trebuie respins ca și, așadar, a doua critică și al doilea aspect în totalitate.

315 Rezultă din cele de mai sus că motivul întemeiat pe o încălcare a comunicării privind cooperarea este în parte neîntemeiat și în parte inadmisibil și, prin urmare, trebuie respins în totalitate.

C — Cu privire la motivul întemeiat pe o încălcare a dreptului de a fi ascultat de Tribunal

a) Argumentele părților

316 BA-CA susține că Tribunalul nu a respectat întinderea dreptului său de a fi ascultat prin faptul că a refuzat să audieze un martor.

317 Comisia arată că Tribunalul nu este obligat să admită o propunere de probă dacă aceasta, la fel ca în speță, nu este pertinentă pentru a clarifica faptele.

b) Aprecierea Curții

318 În această privință, trebuie arătat că, la punctul 563 din hotărârea atacată, Tribunalul nu a admis o cerere de audiere a unui martor pentru motivul că „această propunere de probă nu [era] pertinentă în mod direct pentru a evalua utilitatea documentelor [prezentate]”.

319 Or, trebuie amintit că numai Tribunalul este competent să se pronunțe asupra eventualei necesități de a completa informațiile de care dispune în legătură cu cauzele cu care este sesizat (a se vedea în special Hotărârea din 30 septembrie 2003, Freistaat Sachsen și alții/Comisia, C-57/00 P și C-61/00 P, Rec., p. I-9975, punctul 47, precum și Hotărârea din 7 octombrie 2004, Mag Instrument/OAPI, C-136/02 P, Rec., p. I-9165, punctul 76).

320 Chiar dacă cererea de audiere a unui martor formulată în cererea introductivă este motivată, este de competența Tribunalului să aprecieze relevanța cererii în raport cu obiectul litigiului și cu necesitatea de a audia martorul citat (a se vedea Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, citată anterior, punctul 68).

321 În faza de recurs, recurenta nu face dovada că prin refuzarea audierii acestui martor, în timp ce chiar BA-CA a putut să răspundă la întrebări suplimentare adresate de Tribunal, acesta a încălcat dreptul recurente de a fi ascultată.

322 Rezultă că motivul examinat trebuie respins.

D — Cu privire la motivul întemeiat pe o încălcare de către Tribunal a obligației sale de motivare în ceea ce privește stabilirea nivelului amenzilor și a dreptului de a fi ascultat

a) Argumentele părților

323 BA-CA critică Tribunalul pentru faptul că, la punctul 566 din hotărârea atacată, acesta a exercitat competențele sale de fond fără a respecta obligația de motivare și fără a permite întreprinderilor interesate în contextul stabilirii amenzii să fie ascultate.

324 Aceasta precizează că, în speță, nu sunt reunite condițiile în temeiul cărora Curtea a respins existența unor astfel de obligații prin Hotărârea din 8 februarie 2007, Groupe Danone/Comisia (C-3/06 P, Rep., p. I-1331).

325 BA-CA subliniază, în special, că amenda aplicată băncilor în 2002 era a șasea amendă cea mai semnificativă aplicată vreodată de Comisie și că, patru ani mai târziu, Tribunalul a reconsiderat-o în mod eronat ca fiind „puțin semnificativă”.

326 Comisia arată că considerațiile expuse la punctul 566 din hotărârea atacată nu sunt decât considerații complementare și finale, care prezintă aprecierea Tribunalului.

b) Aprecierea Curții

327 În această privință, cu titlu preliminar, trebuie amintit că respectarea dreptului la apărare în orice procedură susceptibilă să conducă la aplicarea unor sancțiuni, în special a unor amenzi sau penalități cu titlu cominatoriu, constituie un principiu fundamental al dreptului comunitar care a fost subliniat în repetate rânduri de jurisprudența Curții (Hotărârea Groupe Danone/Comisia, citată anterior, punctul 68 și jurisprudența citată).

328 În cadrul recursului, controlul Curții are ca obiect, pe de o parte, să examineze în ce măsură Tribunalul a luat în considerare în mod corect din punct de vedere juridic toți factorii esențiali pentru aprecierea gravității unui anumit comportament în lumina articolelor 81 CE și 82 CE, precum și a articolului 15 din Regulamentul nr. 17 și, pe de altă parte, să verifice dacă Tribunalul a răspuns corespunzător cerințelor legale tuturor argumentelor invocate de recurentă, care urmăresc anularea sau reducerea amenzii (a se vedea în special Hotărârea Groupe Danone/Comisia, citată anterior, punctul 69 și jurisprudența citată).

329 Fără a fi necesar să se pronunțe asupra problemei dacă instanța comunitară, înainte de a-și exercita competența de fond, era obligată să invite recurenta să își prezinte observațiile privind o eventuală modificare a cuantumului amenzii, trebuie să se constate că BA-CA a avut posibilitatea să își exprime în mod eficient punctul de vedere.

330 Într-adevăr, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 519 și următoarele din concluzii, patru dintre cele șase motive formulate de BA-CA în fața Tribunalului erau în sensul reducerii cuantumului amenzii aplicate. Aceste motive se raportau, în special, la aprecierile făcute de Comisie în ceea ce privește calificarea încălcării, existența circumstanțelor atenuante și cooperarea recurente în cadrul procedurii.

331 În plus, Tribunalul a adresat numeroase întrebări societății BA-CA privind existența circumstanțelor atenuante și cooperarea sa în cadrul procedurii.

332 În sfârșit, trebuie arătat că, la punctele 216-571 din hotărârea atacată, Tribunalul a examinat în mod foarte detaliat totalitatea elementelor pertinente privind stabilirea cuantumului amenzii.

333 Prin urmare, motivul examinat trebuie respins.

334 Din considerațiile de mai sus rezultă că recursul trebuie respins în întregime.

VII — Cu privire la cheltuielile de judecată

335 În temeiul articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 118 din același regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea societăților Erste, RZB, BA-CA, precum și ÖVAG la plata cheltuielilor de judecată și acestea din urmă au căzut în pretenții, se impune obligarea lor la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară și hotărăște:

1) Respinge recursurile.

2) Obligă Erste Group Bank AG, fostă Erste Bank der österreichischen Sparkassen AG, Raiffeisen Zentralbank Österreich AG, Bank Austria Creditanstalt AG și Österreichische Volksbanken AG la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături

Cuprins

I	— Cadrul juridic	I - 8823
	A — Regulamentul nr. 17	I - 8823
	B — Liniile directoare	I - 8825
	C — Comunicarea privind cooperarea	I - 8826
II	— Istoricul cauzei și decizia în litigiu	I - 8828
III	— Acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată	I - 8835
IV	— Concluziile părților în recurs	I - 8836
V	— Motivele de anulare a hotărârii atacate	I - 8839
VI	— Cu privire la recursuri	I - 8841
	A — Cu privire la motivele întemeiate pe o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE	I - 8842
	1. Cu privire la motivul întemeiat pe o eroare de drept privind aprecierea condiției privind afectarea comerțului dintre statele membre	I - 8842
	a) Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește aprecierea referitoare la capacitatea unei înțelegeri care acoperă întregul teritoriu național de a afecta în mod semnificativ comerțul dintre statele membre	I - 8842
	i) Argumentele părților	I - 8842
	ii) Aprecierea Curții	I - 8844
	b) Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe faptul că Tribunalul ar fi comis o eroare de drept prin considerarea faptului că putea fi făcută de către Comisie o examinare globală a efectelor transfrontaliere ale reuniunilor și prin efectuarea unei analize eronate, insuficiente și contradictorii a definiției pieței relevante	I - 8847
	i) Argumentele părților	I - 8847
	ii) Aprecierea Curții	I - 8848
	— Cu privire la critica întemeiată pe faptul că Tribunalul a interpretat în mod eronat jurisprudența	I - 8848

— Cu privire la critica întemeiată pe caracterul eronat, insuficient și contradictoriu al analizei Tribunalului privind definiția pieței relevante	I - 8850
c) Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe lipsa demonstrării unei afectări semnificative a comerțului intracomunitar ca urmare a înțelegerii	I - 8851
i) Argumentele părților	I - 8851
ii) Aprecierea Curții	I - 8851
2. Cu privire la motivul întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește imputarea răspunderii încălcării	I - 8852
a) Argumentele părților	I - 8852
b) Aprecierea Curții	I - 8854
B — Cu privire la motivele întemeiate pe o încălcare a articolului 15 alineatul (2) din Regulamentul nr. 17	I - 8856
1. Cu privire la motivul întemeiat pe erorile de drept în aprecierea gravității încălcării	I - 8856
a) Cu privire la primul aspect, întemeiat pe o apreciere neconformă cu liniile directoare	I - 8857
i) Argumentele părților	I - 8857
ii) Aprecierea Curții	I - 8857
b) Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe erori de drept privind „natura” încălcării	I - 8858
i) Argumentele părților	I - 8859
ii) Aprecierea Curții	I - 8860
c) Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept privind „impactul concret al încălcării asupra pieței”	I - 8862
i) Argumentele părților	I - 8862
ii) Aprecierea Curții	I - 8863
d) Cu privire la al patrulea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește aprecierea „mărimii pieței geografice relevante”	I - 8864
i) Argumentele părților	I - 8864
ii) Aprecierea Curții	I - 8864
	I - 8913

- e) Cu privire la al cincilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește aprecierea efectelor selectivității măsurilor represive privind calificarea încălcării și pe o încălcare a obligației de motivare I - 8865
 - i) Argumentele părților I - 8865
 - ii) Aprecierea Curții I - 8866
- f) Cu privire la al șaselea aspect, întemeiat pe lipsa unei aprecieri globale a gravității încălcării I - 8868
 - i) Argumentele părților I - 8868
 - ii) Aprecierea Curții I - 8868
- g) Cu privire la al șaptelea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în ceea ce privește împărțirea recurențelor pe categoriile de încălcări reținute de Comisie I - 8870
 - i) Argumentele părților I - 8870
 - ii) Aprecierea Curții I - 8875
- 2. Cu privire la motivul întemeiat pe erori de drept, lipsa motivării și denaturarea elementelor de probă în ceea ce privește existența circumstanțelor atenuante I - 8881
 - a) Cu privire la primul aspect, întemeiat pe erori de drept, denaturarea și caracterul contradictoriu al motivelor în ceea ce privește comportamentul pasiv al societății ÖVAG I - 8882
 - i) Argumentele părților I - 8882
 - ii) Aprecierea Curții I - 8883
 - b) Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept privind participarea autorităților publice la reuniunile bancare I - 8886
 - i) Argumentele părților I - 8886
 - ii) Aprecierea Curții I - 8887
 - c) Cu privire la al treilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în aprecierea caracterului public al reuniunilor I - 8888
 - i) Argumentele părților I - 8888
 - ii) Aprecierea Curții I - 8889
- 3. Cu privire la motivul întemeiat pe o încălcare a comunicării privind cooperarea I - 8890

a) Cu privire la primul aspect, întemeiat pe faptul că Tribunalul nu ar fi apreciat în mod corect marja de apreciere a Comisiei	I - 8890
i) Argumentele părților	I - 8890
ii) Aprecierea Curții	I - 8891
b) Cu privire la al doilea aspect, întemeiat pe o eroare de drept în aplicarea comunicării privind cooperarea.	I - 8892
i) Cu privire la prima critică, întemeiată pe o eroare de drept în ceea ce privește cerința contribuției cu o „valoare adăugată” ca urmare a cooperării și pe o încălcare a principiului egalității de tratament	I - 8892
— Argumentele părților	I - 8892
— Aprecierea Curții	I - 8893
ii) Cu privire la a doua critică, întemeiată pe erori de drept în cadrul examinării amplitudinii cooperării întreprinderilor, pe o încălcare a principiului egalității de tratament, al protecției încrederii legitime, al respectării dreptului la apărare și al insuficienței motivării	I - 8894
— Cu privire la primul aspect al celei de a doua critici	I - 8894
Argumentele părților	I - 8894
Aprecierea Curții	I - 8895
— Cu privire la al doilea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe erori de drept în cadrul aprecierii prezentării comune a faptelor	I - 8897
Argumentele părților	I - 8897
Aprecierea Curții	I - 8899
— Cu privire la al treilea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe o eroare de drept referitoare la aprecierea privind recunoașterea de către RZB a scopului anticoncurențial al încălcării și pe o încălcare a principiului egalității de tratament	I - 8900
Argumentele părților	I - 8900
Aprecierea Curții	I - 8901
— Cu privire la al patrulea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe o răsturnare a sarcinii probei privind valoarea cooperării din partea RZB și pe o încălcare a principiului protecției încrederii legitime.	I - 8901
	I - 8915

Argumentele părților	I - 8901
Aprecierea Curții	I - 8902
— Cu privire la al cincilea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe erori de drept și pe o motivare contradictorie în cadrul analizei Tribunalului referitoare la valoarea documentelor suplimentare comunicate de BA-CA	I - 8903
Argumentele părților	I - 8903
Aprecierea Curții	I - 8904
— Cu privire la al șaselea aspect al celei de a doua critici, întemeiat pe neluarea în considerare a răspunsurilor BA-CA la comunicarea privind obiecțiunile	I - 8905
Argumentele părților	I - 8905
Aprecierea Curții	I - 8906
C — Cu privire la motivul întemeiat pe o încălcare a dreptului de a fi ascultat de Tribunal	I - 8907
a) Argumentele părților	I - 8907
b) Apprecierea Curții	I - 8907
D — Cu privire la motivul întemeiat pe o încălcare de către Tribunal a obligației sale de motivare în ceea ce privește stabilirea nivelului amenzilor și a dreptului de a fi ascultat	I - 8908
a) Argumentele părților	I - 8908
b) Apprecierea Curții	I - 8909
VII — Cu privire la cheltuielile de judecată	I - 8911